

אשיוחה בקיך

שיחות מפי
הרב אורן נזרית שליט"א

פרשת
יתרו

אשיחה בחקיק

שיחות מפי הרב אורן נזרית שליט"א

מתוך סדרת הספרים אשיחה בחקיק (ה כרכים)
ניתן להשיג בטלפונים 0509013000, 0506491414
למעוניינים ניתן לקבל השיחה במייל toraoren@gmail.com

פרשת
יתרו

תוכן הענינים

- ג..... הגם שהיא 'מוצנה שקלית' - יש לקימה מפני הצווי
- ד..... מכבוד אב ואם מוגיעים לכבוד הבורא
- ה..... כבוד אב ואם - לשם העמדת והזיק המסרת
- ו..... ספנת הגלות על אי שמירת כבוד אב ואם
- ו..... כבוד הורים - בקדי להשתלם בדרכי חנוך
- ז..... חקירה במהות המצוה, ונפקא מינה לי"ד גדונים.
- ט..... שכר 'כבוד הורים' מפלג עד למאד!
- ט..... זהירות ה'אמרי אמת' במצוה זו
- ט..... 'כבוד אב' ו'כבוד אם', כשתי מצוות
- י..... האור והשפע המשתלשל מנשוק היד
- יא..... למען 'כבוד הורים', ראוי לנתר אף על הנקודת חסידות!
- יב..... "ומה אעשה עם צווי של אבא?"
- יג..... דין 'מורא אב ואם'.....
- יג..... "במדה שאדם מודד בה מודדין לו",
- יד..... עד היכן מורא אב.....
- יד..... חיוב אשה נשואה במצוות כבוד הוריה.
- טז..... 'כבוד אב ואם' בעניני שדוקים
- טז..... שדוך שלא על דעת אביו - הלכה ואין מוריו כן
- טז..... התבטלות מפלאה קלפי רצון ההורים
- יה..... "הא לך סבין, עשה בי מה שתראה..."

ניתן להקדיש פרשיות לברכה והצלחה ולעילוי נשמת זכיו"ב
לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

אשיחה בחקיק

שִׁיחָה לְפָרֶשֶׁת יִתְרוֹ

חֲזוֹק בְּמִצְוֹת כְּבוֹד אָב וְאִם

מאמר (ו') את "הענינים המפרסמים אצל כל אדם שהם רעים, כשפיכת דמים, כגנבה וגזלה ואונאה, ולהזיק לשלא הרע לו, ולגמול רע למטיב לו, ולבזות אב ואם וכיוצא - והן המצוות שאמרו עליהן חכמים זכרונם לברכה (יומא טז) שאלו לא נכתבו ראיות הן להכתב, ויקראו אותן קצת חכמינו 'מצוות השכליות'."

אולם כתב המדרש תלפיות (אות א' ערך אב ואם): "אמנם צריך האדם לקיים המצוה בעבור שהקב"ה צוה עליה, לא בעבור שהדעת מחיבו לזה, שאם מקיים מצד שכלו - אין לו שום שכר כלל". ובזה באר לשון המדרש התמונה (ילקו"ש משלי תתקכ"ט): "שמע בני מוסר אביך, מה שנפקדת במוסר בכבוד אב ואם בסיני, ואם עשית כן - נמצאת עושה כבוד אב ואם". כלומר מה שאתה שומע לאביך, לא יהיה זה מסבת ששכלך מורה כן, אלא תעשה כן מפאת שנפקדת על כך בסיני, ואם זו מחשבתך - נמצאת מקיים מצוות כבוד אב ואם, אך אם תקיים מצד שכלך - אין במעשך קיום מצוה.

וכן כתב הרב 'ערוך השלחן' (יו"ד סימן רמ, ב-ג): "כבוד אב ואם היא מהמצוות השכליות, שהתפשטה בכל אמה ולשון, וגם הכופרים בתורה נזהרים בה, מפני השכל והטבע. אולם אנחנו עם בני ישראל נצטוינו על כל המצוות השכליות שלא לעשות אותן מפני השכל, אלא מפני צווי ה' בתורתו הקדושה".

ובזה באר מאמר הפסוק (דברים ז, יב): "והיה עקב תשמעו את המשפטים... ושמר ה' אלהיך לך את הברית ואת החסד וכו' ואתה יברכה והרבה" שעקר השכר מגיע לישראל על 'שישמעו' את המשפטים, דהינו

בסיעתא דשמיא, נשתדל לדבר מעט ממצוה יקרה וחשובה שנאמרה בפרשתנו, הפלולה בדבר החמישי מתוך 'עשרת הדברות' שנתנו לישראל במעמד הר סיני הגדול והנורא, היא 'מצות כבוד אב ואם'. כדבר שנאמר (שמות כ, יא): "כבוד את אביך ואת אמך למען יארכו ימך על האדמה אשר ה' אלהיך נתן לך". מצוה זו - היא מצוה יקרה עד מאד, ורבותינו הפליגו בשבחה, במעלתה ובגדריה.

מצוות 'כבוד הורים' מרכבת מחמשה צוויים; שתי מצוות עשה, שני אסורים, וארוך אחד:

- א. מצוות עשה של כבוד אב ואם, כנאמר "כבוד את אביך ואת אמך" (שמות שם).
- ב. מצוות עשה של מורא אב ואם, כנאמר "איש אמו ואביו תיראו" (ויקרא יט, ג).
- ג. אסור הכאת אביו ואמו, כנאמר "ומכה אביו ואמו מות יומת" (שמות כא, טו).
- ד. אסור קללת אביו ואמו, כנאמר: "ומקלל אביו ואמו מות יומת" (שם כא, יז).
- ה. עוד נאמר בקללות שבהר עיבל: "ארור מקלה אביו ואמו" (דברים כז, טז).

הגם שהיא 'מצוה שכלית' - יש לקימה מפני הצווי

באופן כללי, מצוות 'כבוד אב ואם' היא מן המצוות השכליות, אשר מוכן טעמה גם בשכל אנושי, כל אדם אפילו גוי מבין שאין לו לגמול רעה להוריו שגדלוהו והטיבו עמו מנעוריו, אלא אדרבה יש לו לכבדם ולהפיר להם טובה. וכפי שמנה הרמב"ם (שמונה פרקים

פְּרִשְׁת יִתְרוֹ

שְׁחַנְנוּ הָאֵל - יְהִי כְּסוּס כְּפָרָד אֵין הֵבִין, וַיַּעֲרֹךְ בְּמַחְשַׁבְתּוֹ כְּמָה וְכָמָה רָאוּי לוֹ לְהִזְהֵר בְּעִבּוּדְתּוֹ בְּרוּךְ הוּא”.

אם נשים לב, 'עֲשֵׂרֶת הַדְּבָרוֹת' מְחַלְקוֹת לְשָׁנֵי סוּגֵי מִצְוֹת. חֲמֵשׁ הָאֲחֵרוֹנוֹת, הַחֲרוּטוֹת עַל הַלּוּחַ הַשֵּׁנִי, הֵן מִצְוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לְחֵבְרוֹ: לֹא תִרְצַח, לֹא תִנְאַף, לֹא תִגְנֹב, לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֶךָ עַד שֶׁקָר, לֹא תַחַמֵּד בֵּית רֵעֶךָ וְכוּ', וְחֲמֵשׁ הַדְּבָרוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת שֶׁבֵּלּוּחַ הָרִאשׁוֹן, הֵן מִצְוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לְמִקּוּם: מִצִּיּוּאוֹת ה', אִסּוּר עֲבוּדָה זָרָה, שְׂבוּעַת שׂוֹא בְּשֵׁם ה', שְׁמִירַת הַשַּׁבָּת - וְיַחַד עִמָּן כְּלוּלָה מִצְוַת כְּבוֹד אָב וְאִם. הֲרִי לָךְ שֵׁשׁ לְמִצְוָה זוֹ שִׁיכוֹת וְקָשֶׁר עִם כְּבוֹדוֹ שֶׁל ה' יִתְבָּרַךְ, וְהוּא מִן הַטַּעַם שֶׁהִתְבָּאָר, כִּי מִכְּבוֹד אָב וְאִם נִלְמַד לְכַבוֹד הַבּוֹרָא.

וְכֵן פָּתַח ה' כְּלִי יִקְר' (שְׁמוֹת כ, יא): תְּכַלִּית כְּבוֹד אָב וְאִם - מְכֻנָּת הִיא כְּלַפֵּי שְׁמֵא, שֶׁהִיא אֲמָרוֹ (קִידוּשֵׁין ל, ב): שְׁלֹשָׁה שְׁתַּפִּין הֵן בְּאֵדָם: הַקֶּבֶ"ה, וְאָבִיו, וְאִמּוֹ, וְאִם מְכַבֵּד אֶת אָבִיו וְאִמּוֹ בְּעִבּוּר שְׁמֵהֶם נוֹצֵר הַחֲמֹר וְהַגּוֹף הַכֶּלֶה וְהַבְּלָה - קָל וְחֲמֹר בֵּן בְּנוֹ שֶׁל קָל וְחֲמֹר, שִׁיכְבֵּד אֶת אָבִיו שֶׁבְּשֵׁמִים אֲשֶׁר נָתַן בּוֹ הַנְּשִׂמָה הַחֲלֵק הַמְּעַלָּה הַקֵּיִם לְנִצְח.

וְכֵּן הוּא מְבָאָר אֶת דְּבָרֵי הַגְּמָרָא (קִידוּשֵׁין ל, ב) שֶׁהַמְּכַבֵּד אָבִיו וְאִמּוֹ - הֲרִי הוּא כְּאֵלוֹ כְּבֹד אֶת ה' יִתְבָּרַךְ: "בְּזִמְן שְׂאָדָם מְכַבֵּד אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ, אוֹמֵר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: מַעַלָּה אֲנִי עָלֶיהֶם כְּאֵלוֹ דְרָתִי בִּינִיָּהִם וְכַבְּדוּנִי". וְלְכַאוּרָה מֵהֵיכָן לְמָדוּ חֲזוּ"ל שֶׁהַמְּכַבֵּד אָבִיו וְאִמּוֹ מַעַלָּה עָלָיו כְּאֵלוֹ דְרָתִי בִּינִיָּהִם? אֵלָּא וְדַאי לְמָדוּ זֹאת מִמָּה שְׁמַצִּינוּ, שֶׁבְּכָל חֲמֵשׁ הַדְּבָרוֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת לֹא נִזְכָּר שֵׁם ה', לְפִי שְׁמֵדָבָר בְּדָבָרִים שֶׁבֵּין אָדָם לְחֵבְרוֹ, בְּשׁוֹנָה מִחֲמֵשׁ הַדְּבָרוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לְמִקּוּם, שֶׁבְּכָל אַחַת מֵהֵן נִזְכָּר "ה' אֱלֹהֵיךָ". וְאִם כֵּן לְמָה הִטִּיל הַפְּתוּב אֶת הַשֵּׁם הַנְּכַבֵּד אֲצֵל כְּבוֹד אָב וְאִם, וְאָמַר 'לְמַעַן יִזְכְּרוּ... עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֵיךָ נָתַן לָךְ? וְכִדְרָךְ שֶׁנִּקְטַע בַּדְּבָרוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לְמִקּוּם? אֵלָּא לּוֹמַר לָךְ שֶׁעֲשֵׂה

בְּזִכוֹת שִׁיקְמוּ אֶת הַמִּצְוֹת הַשְּׁכֵלִיּוֹת, לֹא מִפְּאֵת שְׁכֵלֶם, אֵלָּא מִפְּנֵי שֶׁשָּׁמְעוּ אוֹתָן מִפִּי הַגְּבוּרָה.

וְלָכֵן בַּדְּבָרוֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת נֶאֱמַר (דְּבָרִים ה, טו): "כְּבֹד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֱלֹהֶיךָ" שֶׁלֹּא תִכְבְּדֵם מִפְּנֵי שֶׁהַשְּׁכֵל גּוֹזֵר כֵּן, אֵלָּא "כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֱלֹהֶיךָ". [וּבַדְּבָרוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת (בְּפִרְשַׁת יִתְרוֹ), לֹא נִכְתַּב 'כְּאֲשֶׁר צִוָּה', שֶׁלֹּא הִצְרַכְנוּ לָזֶה, מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ בְּמִדְרָגָה גְּדוּלָּה, וּפְשׁוּט שֶׁכָּל מָה שֶׁעָשׂוּ - לֹא עָשׂוּ רַק מִפְּנֵי צִוּוֵי ה', אֲבָל בַּדְּבָרוֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת אַחֵר חָטָא הַעֲגֵל שֶׁיָּרְדוּ מִמִּדְרָגָתָם - הִצְרַךְ לְהִזְהִירָם עַל זֶה].

מִכְּבוֹד אָב וְאִם מוֹגִיעִים לְכְבוֹד הַבּוֹרָא

מִעֵבֶר לַטַּעַם הַפְּשׁוּט שֶׁל הַפְּרָת הַטּוֹב לְאָבִיו וְלְאִמּוֹ, שֶׁהִבִּיאוּהוּ לְעוֹלָם, וְטָרְחוּ וְעָמְלוּ בְּגִדְלוֹ, יֵשׁ לְמִקְיָם מִצְוָה זוֹ גַם תּוֹעֵלַת בְּעִבּוּדְתָהּ ה' שֶׁבִּינוּ לְבֵין קוֹנוֹ. וְאֵכֵן רַבּוֹתֵינוּ רוֹאִים בְּמִצְוַת כְּבוֹד אָב וְאִם - אֶת הַיְסוּד וְהַתְּשִׁיבִית לְכָל בְּנֵינָה הַרוּחָנִי שֶׁל הַנֶּפֶשׁ הַיְהוּדִית. מִתּוֹךְ שֶׁהִיא מְלַמֶּדֶת אֶת הָאָדָם לְהִפְרִיט טוֹבָה לְהוֹרִי מוֹלִידָיו, וְכַפֵּעַל יוֹצֵא מִכָּף - יִלְמַד וְיִבִּין לְהִפְרִיט טוֹבָה לְבוֹרָאוֹ שֶׁנִּטַּע בּוֹ נְשִׂמָה, וּמִסַּפֵּק לוֹ כָּל צְרִיכָיו.

וְכֵן כּוֹתֵב בְּסֵפֶר הַחֲנוּךְ (מִצְוָה לג): "מִשְׁרָשִׁי מִצְוָה זוֹ, שֶׁרָאוּי לוֹ לְאָדָם שִׁיפִיר וְיִגְמַל חֶסֶד לְמִי שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ טוֹבָה, וְלֹא יְהִי נָבֵל וּמִתְנַכֵּר וְכַפּוּי טוֹבָה - שְׂזוֹ מִדָּה רְעָה וּמְאוּסָה בְּתַכְלִית לְפָנֵי אֱלֹהִים וְאֲנָשִׁים. וְשִׁיתֵן אֵל לְבוֹ כִּי הָאָב וְהָאִם הֵם סִבַּת הַיְוֹתוֹ בְּעוֹלָם, וְעַל כֵּן בְּאֵמַת רָאוּי לוֹ לַעֲשׂוֹת לָהֶם כָּל כְּבוֹד וְכָל תּוֹעֵלַת שְׂיוּכָל, כִּי הֵם הִבִּיאוּהוּ לְעוֹלָם, גַּם יִגְעוּ בּוֹ כְּמָה יִגְעוֹת בְּקִטְנוֹתוֹ. וְכִשְׂיִקְבַּע זֹאת הַמִּדָּה בְּנַפְשׁוֹ יַעֲלֶה מִמֶּנָּה לְהִפְרִיט טוֹבָתָה הָאֵל בְּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא סִבַּתוֹ וְסִבַּת כָּל אֲבוֹתָיו עַד אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְשֶׁהוּא יִצְוֵנוּ לְאוֹרֵי הָעוֹלָם וְסַפֵּק צְרִיכָיו כָּל יְמָיו, וְהַעֲמִידוֹ עַל מִתְכַּנְתּוֹ וְשִׁלְמוֹת אִיבָרָיו, וְנָתַן בּוֹ נֶפֶשׁ יוֹדַעַת וּמְשַׁכֵּלָת, שְׂאֵלוּלֵי הַנֶּפֶשׁ

פרשת יתרו

חשובה בעיני האדם ויסמך עליה, כמו שנאמר 'זכר ימות עולם בינו שנות דר ודר שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך'."

הפונה בזה, שפידוע אמונת ישראל מבססת על קבלת עדות מפי אבותינו, בן אחר בן, על כל הדברים הנפלאים שראו עיני אבותינו ביציאת מצרים, מעמד הר סיני, ושאר נסי המדבר, וכדברי התורה (שמות יג, יד): "והיה כי ישאלך בנך מחר לאמר מה זאת? ואמרת אליו בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים מבית עבדים", עוד נאמר (דברים ד, ט): "רק השמר לך ושמר נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל מי חידך והודעתם לבניך ולבני בניך: יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחרב", ובאר הרמב"ן (שם): "כי פשנעתיק גם כן הדבר לבנינו, ידעו שהיה הדבר אמת בלא ספק כאלו ראוהו כל הדורות, כי לא נעיד שקר לבנינו ולא נחיל אותם דבר הקל ואין בם מועיל. והם לא יסתפקו כלל בעדותנו שנעיד להם, אבל יאמינו בודאי שראינו כלנו בעינינו, וכל מה שספרנו להם אמת", וכן כתב המלבי"ם (דברים יא, ב): "כל הדורות העתידים, יקבלו את התורה מצד האמונה לבד, ועל ידי הקבלה מהאבות שהם ראו נסי ה' ונפלאותיו, והם יספרו לבניהם לדור אחרון, והבנים יאמינו לקבלת האבות שלא ינחילו האבות לבנים דבר שקר".

אם כן, כבוד ההורים מכרח על מנת להבטיח שתהיה הקבלה מפי ההורים חשובה בעיניו של הבן, וכך ימשיך ויעבר לפיד האמונה עד סוף כל הדורות.

ובספר העקרים לרבי יוסף אלבו ז"ל (מאמר ג' פרק כו) ממחיש את הדברים הללו:

"לפי שהוא מן הידוע, שאין המלך שבנה המדינה נגלה בכל יום לאנשי המדינה ההיא. [וגם] אם יזכרו אנשי הדור הראשון שהמלך בנה המדינה ושהוציאם מעבדות לחרות, הנה הבאים אחריהם שלא הרגישו בעבדות כלל

הקב"ה 'דירה' לשמו הגדול יתברך אצל אב ואם, לומר שהמכבד אב ואם - מעלה עליו הכתוב כאלו דרתי ביניהם וכבודוני.

ובדברי הגרא"א דסלר זצ"ל (מכתב מאליו ח"ה עמ' תכא) אנו מוצאים ממד נוסף של עמק לדברים אלו, וכך הוא אומר: הנה במצות 'כבוד אב ואם' בתורתנו הקדושה, יש ענין נעלה מאד. הרי מצות כבוד אב ואם נכתבה בלוח הראשון יחד עם המצוות של כבוד המקום, והענין הוא כי לא היה לנו שום מבוא להשיג טובות הבורא יתברך עלינו - וללא שהיינו רואים מקדם את חסדי ההורים לבניהם, בלי זה היה האדם מרגיש שהוא עצמו המקור לכל אשר יש לו, אבל בראותו שבא לעולם על ידי הוריו ובלעדיהם לא היה נמצא כלל, וכל שכן שלא היה גדל ומתחנך - הרי לו ציור חי לחסדיו יתברך, שממציא אותו ונותן לו הפל, מקימו בכל רגע, מפרנסו ומחפזו. וכיון שכן - האבות המה כמו ספר תורה חי אשר בו ילמד אדם את מעשי ה', וכן מצאנו בכמה מקומות שהשוו כבוד אב ואם לכבוד המקום.

הא לך לשון הרמב"ן ז"ל (שמות כ, יא) וממנו תלמד איזה כבוד ויקר נותן הקב"ה לאב ואם, כאשר הוא ממש משנה אותם אליו יתברך: "הנה השלים (=בד' דברות ראשונות) כל מה שאנו חובין בדברי הבורא בעצמו ובכבודו, וחזר לצוות אותנו בעניני הנבראים, והתחיל מן האב שהוא לתולדותיו בענין בורא משתתף ביצירה, כי ה' - אבינו הראשון, והמוליד - אבינו האחרון, ולכך אמר במשנה תורה (דברים ה טו) "כבוד את אביך ואת אמך כאשר צוה ה' אלהיך", הינו 'כאשר צויתך' בכבודי - כן אנכי מצוה בכבוד המשתתף עמי ביצירתך".

כבוד אב ואם - לשם העמדת וחזוק המסרת באפן אחר, מבאר האברבנאל (פרשת יתרו) סוד מצוה זו: "כדי שתהיה קבלת ההורים

פְּרִשְׁת יִתְרוֹ

"וְלֹאֲרֹץ לֹא יִכְפֹּר לְדָם אֲשֶׁר שָׁפַךְ בָּהּ", וְעַל אִי שְׁמִירַת שְׁמֻטָּה מִזְהִירָה הַתּוֹרָה (ויקרא כו, לד-לה): "אֲזוּ תִרְצֶה הָאָרֶץ אֶת שְׁבֹתֶיהָ כֹּל יְמֵי הַשָּׁמָה... אֶת אֲשֶׁר לֹא שְׁבַתְתָּ בְּשִׁבְתֶּיכֶם בְּשִׁבְתְּכֶם עָלֶיהָ".

אוּלָּם מִצְוַת כְּבוֹד אָב וְאִם, הֲלֹא הִיא מִצְוָה הַשְׂמִיכָה בְּהִנְהֻגַת הַיְחִיד עִם הוֹרָיו, וְאִם כֵּן צְרִיךְ בְּאוֹר לְמַה נִּגְזְרַת גְּלוּת עַל יִשְׂרָאֵל בְּאֵי קְרוֹמָה?

אֲלֹא לְפִי הָאִמּוֹר מוֹכֵן הַיֵּטֵב, הַתּוֹרָה נִתְּנָה לְיִשְׂרָאֵל בְּמַעֲמַד כָּל הָאִמָּה פַּעַם אַחַת בְּלִבָּד, וְרַק אוֹתוֹ דוֹר זָכָה לְשִׁמְעַע קוֹל ה' הַמְדַבֵּר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ, וְכִיצַד נִמְשָׁכַת שְׂרָשְׁרַת קִבְּלַת הַתּוֹרָה בְּיִשְׂרָאֵל? עַל יְדֵי חוֹבְתוֹ שֶׁל כָּל אָב לְמַסֵּר קִבְּלַת הַתּוֹרָה לְבָנוֹ, וְלִסְפֹּר לוֹ עַל קִבְּלַתוֹ מֵאָבִיו, שְׂאֵף הוּא קִבֵּל מֵאָבִיו, וְאָבִיו מֵאָבִיו, עַד דוֹר יוֹצְאֵי מִצְרַיִם, וְכֵן מִתְאַמְּתֵת קִבְּלַת הַתּוֹרָה בְּלֵב כָּל דוֹר מִחֻדָּשׁ. נִמְצָא שְׂאֵם לֹא נִקְשִׁיב לְעֵדוּת אֲבוֹתֵינוּ, נִנְתַּק בְּכַף אֶת הַקֶּשֶׁר לְמַעֲמַד הַר סִינַי, וְעַמּוֹ לְכָל הַהִבְטָחָה לְזִכּוּתָנוּ עַל הָאָרֶץ, כִּי עַקֵּר זְכוּתָנוּ עַל אָרֶץ יִשְׂרָאֵל - נּוֹכְעֵת מִכַּח הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה.

וּמִכָּאֵן לְחֻשִׁיבוֹת מִצְוַת כְּבוֹד אָב וְאִם, וְהִיא וְלֹא יְקִימוּ יִשְׂרָאֵל אֶת מִצְוַת כְּבוֹד אָב וְאִם, הֲלֹא בְּיָדָיו לֹא יִקְבְּלוּ מֵאֲבוֹתֵיהֶם אֶת עֲנֵן הָאִמּוֹנָה בִּיצִיאַת מִצְרַיִם וּמִתַּן תּוֹרָה - וּמִמִּילָא נִאֲבֵד אֶת זְכוּתָנוּ עַל אָרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּמִפְּנֵי זֹאת נְחוּב חוֹבַת גְּלוּת.

כְּבוֹד הוֹרִים - בְּכַדִּי לְהַשְׁתַּלֵּם בְּדַרְכֵי חֲנוּךְ
טַעַם נּוֹסֵף כּוֹתֵב רַבִּי מִנְחֵם בֶּן זֶרַח, מִרְבוּתֵינוּ הִרְאִישׁוֹנִים, בְּסִפְרוֹ 'צִיָּדָה לְדַרְךְ' (מֵאִמֵּר ד' כִּלֵּל ד' פ"ה): "הַדְּבֹר 'כְּבוֹד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ' - הוּא צְרִיךְ גְּדוּל לְתַקוּן הַגּוֹי וְהַנֶּפֶשׁ, לְפִי שְׁעִיר פָּרָא אָדָם יוֹלֵד, לְכֵן צְרִיךְ שִׁשְׁמַע לְקוֹל מוֹרָיו שֶׁהֵם אָבִיו וְאִמּוֹ, וּבְזֶה יִשְׁלֵם סֵדֶר הָאָדָם".

וְשִׁלָּא רְאוּ כְּנִיסַת הַמֶּלֶךְ בְּמַדִּינָה - יִבְאוּ לְמֶרֶד וְלַחֲשָׁב שֶׁהַמַּדִּינָה הִיְתָה שְׁלֵהֶם תְּמִיד, וְשִׁאִין לָהֶם מוֹשֵׁל עָלֵיהֶם. וְאִין דְּרַף לְצִאת מִן הַשְּׁטוּת הַזֶּה - אֲלֹא בְּהִיוֹתָם נִכְנָעִים אֶל הָאֲבוֹת וּמִקְבָּלִים הַמוֹסֵר מֵהֶם, כִּי הֵם יוֹדִיעוּ לְבִנְיָהֶם שְׂאֵדוֹן אֶחָד הוֹצִיאָם לְחֵרוֹת וְהוּא שְׁבַנָּה הַמַּדִּינָה וְהַשְּׂכִינִין אוֹתָם בְּתוֹכָהּ. עַל כֵּן, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִשְׁתַּכַּח מִמְּשַׁלַּת הַמֶּלֶךְ מֵעַל הַמַּדִּינָה וְהַטּוֹבָה שְׁעָשָׂה עִמָּהֶם שֶׁהוֹצִיאָם מֵעַבְדוּת לְחֵרוֹת, מִן הַהִכָּרַח שִׁיכְנָעוּ הַבָּנִים בְּכָל דוֹר וְדוֹר אֶל הָאֲבוֹת וּיִקְבְּלוּ דְבָרֵי מוֹסְרָם עָלֵיהֶם".

"וּבְעֵבוֹר זֶה, בָּא הַדְּבֹר הַחֲמִישִׁי, שֶׁהוּא 'כְּבוֹד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ' - לְהִזְהִיר עַל הַקִּבְּלָה, רוֹצֶה לֹאמַר שִׁימְשֹׁף הָאָדָם לְקִבְּלַת הָאֲבוֹת, שְׂזָה עַקֵּר כּוֹלָל לְכָל הַדְּתוֹת שֶׁלֹּא יִצִּיר מִצִּיאוֹתָם אִם לֹא יִהְיֶה הָאָדָם נִשְׁמַע לְקִבְּלַת הָאֲבוֹת וְחֲכָמֵי הַדֵּת".

סִפְּנַת הַגְּלוּת עַל אִי שְׁמִירַת כְּבוֹד אָב וְאִם
וּבְדַבְּרֵי רַבּוֹתֵינוּ הָאֲבֵרְבָנָאֵל וְיַבְעַל הַעֲקָרִים, מִצָּאנוּ פֶּתַח לְהִבִּין אֲזַהֲרַת הַתּוֹרָה "כְּבוֹד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ לְמַעַן יֵאָרְכוּן יְמֵיךָ עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ". וּמִכָּלֵל הֵן אִתָּה שׁוֹמְעַע לָאוּ, וְהִיא אִם לֹא נִקְפִיד לְקַיֵּם מִצְוָה זוֹ, אֲזִי לֹא נִאָרְיךְ יָמִים עַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נָתַן לָנוּ ה', וְנִנְעַנֵּשׁ בְּעַנְשׁ שֶׁל עַקִּירָה וְגְלוּת מִן הָאָרֶץ.

וְלִכְאוּרָה קֶשֶׁה לְהִבִּין, הֲלֹא מִצָּאנוּ שְׁגָלוֹת הָאָרֶץ בָּאָה בְּעֵבוֹר אֲרַבְעָה דְבָרִים: שְׁלֵשׁ עֲבֻרוֹת חֲמוּרוֹת וְאִי הַקִּפְדָּה עַל שְׁמֻטָּה, כְּדַבְּרֵי הַתַּנָּא בְּאֲבוֹת (ה, ט): "גְּלוּת בָּא לְעוֹלָם עַל עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה וְעַל גְּלוּי עֲרִיוֹת וְעַל שְׂפִיכוֹת דְּמַיִם וְעַל הַשְּׂמֻטָּה הָאָרֶץ". וְהַטַּעַם שְׂדוּקָא עַל אֵלוֹ הַעֲבֻרוֹת מְבַאֵר הַיֵּטֵב; חֲטָא עֲבוֹדָה זָרָה - יֵשׁ בּוֹ עַקִּירַת הַבְּרִית שְׂפָרַת הַקִּבְּלָה עִם יִשְׂרָאֵל בְּהִבְיָאָם לְאָרֶץ, בְּגְלוּי עֲרִיוֹת נִאָמַר (ויקרא יח, כח) "וְלֹא תִקֵּא הָאָרֶץ אֶתְכֶם בְּטַמְאָכֶם אִתָּה", בְּשְׂפִיכוֹת דְּמַיִם נִאָמַר (במדבר לה, לג)

פְּרֻשֵׁת יִתְרוֹ

צְדָקָה אֵין פְּנוּנָה מְעַכְבֶּת, כִּי עֵקֶר מִטְרָתָה לְרוּחַת הָעֲנִי, וּבְסוּפוֹ שֶׁל דְּבַר הָעֲנִי קִבֵּל אוֹתָהּ הַנָּאָה, וּמָה לִּי אִם הַנּוֹתֵן כּוֹן לְשֵׁם מִצְוָה אוֹ לֹא. וְהִנֵּה, אִם מִצְוֹת כְּבוֹד אָב וְאִם הִיא בְּגֵדֵר שֶׁל 'בֵּין אָדָם לְחִבְרוֹ' לְמַעַן יִגְמַל טוֹבָה לְהוֹרִיו, כִּינּוֹן שְׁגִמְלָם כֵּן, קִיָּם מִצְוָה אַף עַל פִּי שְׁלֹא כֵּן, אוֹלָם אִם הִיא בְּגֵדֵר שֶׁל 'בֵּין אָדָם לְמָקוֹם' - הָרִי דִינָה כִּכֵּל מִצְוֹת שְׁבִין אָדָם לְמָקוֹם דְּבָעֵי בְּהֵם כּוֹנֵה.

ד. קִיּוֹם הַמִּצְוָה בְּמָקוֹם מְטַנֵּף: דָּן בְּשׁו"ת יִבְיע אָמַר (ח"ו סימן כ"ט) אִם מִתֵּר לְקַיֵּם מִצְוֹת בְּמִבּוֹאוֹת הַמְטַנְפִּים, וְכֹתֵב לְחַלֵּק בֵּין מִצְוֹת צְדָקָה וְכִדּוּמָה לְשֵׁאֵר מִצְוֹת, שְׁלֹא מִצְוָה הַקְפִּידָה מְקוֹם לְנוֹחַ בְּעִשְׂיַת מִצְוָה בְּמָקוֹם מְטַנֵּף - אֲלֵא מִשּׁוּם דְּקִיָּמָא לָן 'מִצְוֹת צְרִיכוֹת כּוֹנֵה' וְאִי אֶפְשֵׁר לְכּוֹן בְּמָקוֹם מְטַנֵּף, דְּהוּי לִיָּה מְהִרְהֵר בְּדַבְרֵי תוֹרָה בְּמִקּוּמוֹת הַמְטַנְפִּים. אֲבָל מִצְוֹת צְדָקָה שְׁאִין כּוֹנֵה מְעַכְבֶּת - אֶפְשֵׁר לְקַיְמָה גַּם בְּמָקוֹם מְטַנֵּף. הָרִי אִם מִצְוֹת כְּבוֹד אָב וְאִם צְרִיכָה כּוֹנֵה כְּשֵׁאֵר מִצְוֹת 'בֵּין אָדָם לְמָקוֹם' (ע"י לעיל סעי' ג) - לְכַאוּרָה אֵין לְקַיְמָה בְּמִבּוֹאוֹת הַמְטַנְפִּים.

ה. בְּזוּי אָבִיו וְאִמּוֹ בִּלְב. אִם מִצְוָה זוֹ הִיא בְּכֵלל 'מִצְוֹת שְׁבִין אָדָם לְחִבְרוֹ', יֵשׁ לוֹמַר שְׁבִיבְזוּי בִּלְב אֵין אֲסוּר 'אֲרוּר מְקַלָּה אָבִיו וְאִמּוֹ', שֶׁהִלֵּא אָבִיו אֵינוֹ יוֹדֵעַ מְהַבְזוּי כָּלל, אֲבָל אִם כְּבוֹד אָב וְאִם הִיא בְּכֵלל מִצְוֹת שְׁבִין אָדָם לְמָקוֹם - יֵשׁ מְקוֹם לוֹמַר שֶׁהָאֲסוּר הוּא גַּם בְּבִזּוּי בִּלְב.

ו. כְּבוֹד אָב וְאִם בִּלְב: מְהַמְבָּאָר בְּסִפְר חֲרָדִים' (פ"ט אות ל"ה) מְשַׁמַּע שֶׁמְכַלֵּל מִצְוֹת 'כְּבוֹד אָב וְאִם' הִיא כְּבוֹד בִּלְב, שִׁיְהִיו נִחְשָׁבִים בְּעֵינָיו לְגִדּוּלִים וְנִכְבְּדֵי אֶרֶץ, עֵינֵי שָׁם. וְהִנֵּה אִם כְּבוֹד אָב וְאִם הִיא בְּכֵלל מִצְוֹת שְׁבִין אָדָם לְמָקוֹם - יֵשׁ מְקוֹם לְהִבִּין זֹאת, אוֹלָם אִם מִצְוָה זוֹ הִיא בְּכֵלל 'מִצְוֹת שְׁבִין אָדָם לְחִבְרוֹ', הָרִי הַכְּבוֹד בִּלְב אֵין בּוֹ הַנָּאָה לְמַקְבֵּל, וְאוּלַי לְצַד זֶה - חֲשִׁיבוֹת הַכְּבוֹד בִּלְב רַק כְּמַעֲיֵן 'הַכָּשֵׁר

חֲקִירָה בְּמַהוּת הַמִּצְוָה, וְנִפְקָא מִיָּנָה לִ"ד נְדוּנִים.

נִמְצָאנוּ לְמַדִּים כִּי שְׂרִשְׁיָה שֶׁל הַמִּצְוָה נְטוּעִים הֵן בְּתַחוּם 'בֵּין אָדָם לְחִבְרוֹ' - לְעִשְׂוֹת נַחַת רוּחַ לְהוֹרִיו כְּגִמּוּל עַל כָּל טְרַחַם כְּלַפְיוֹ, וְהֵן בְּתַחוּם 'בֵּין אָדָם לְמָקוֹם', כִּהִנְהִגָּה שִׁישׁ בְּהַ תּוֹעֵלַת בְּעִבּוּדַת ה', יִרְאֵתוּ וְאֶהְבְּתוּ.

וְהִנֵּה מִבְּחִינַת תְּפִיסַת הַהֲלָכָה יֵשׁ לְחַקֵּר, אִיךָ הַהֲתִיחְסוֹת לְמִצְוֹת כְּבוֹד אָב וְאִם? הֵאֵם הִיא נִחְשָׁבֶת בְּגֵדֵר 'מִצְוָה שְׁבִין אָדָם לְחִבְרוֹ' אוֹ בְּגֵדֵר 'מִצְוָה שְׁבִין אָדָם לְמָקוֹם'. וּמוֹרִי וְרַבֵּי מֶרֶן הִרְאִישׁוֹן לְצִיּוֹן רַבֵּי יִצְחָק יוֹסֵף שְׁלִיט"א בְּסִפְרוֹ 'יִלְקוּט יוֹסֵף' (הַלְכוֹת כְּאוּ"א ע"מ ז'), מִנְּה אֲרַבְעָה עֶשְׂרֵי נְדוּנִים, הַתְּלוּיִים בְּחֻקֵּי הַחֲקִירָה זוֹ, וְנִמְנָה אֵת הַנְּדוּנִים בְּקִצְרָה (עֲקָרֵי הַדְּבָרִים לְעוֹרֵר לֵב הַמַּעֲיֵן, וּבְהַשְׁמַטַּת הַמַּשָּׂא וּמַתָּן):

א. בְּקִשְׁת מַחִילָה מִהוֹרִיו בְּעֶרֶב יוֹם הַכְּפוּרִים. הִלֵּא שְׁנִינוּ (יומא פה, ב) 'עֲבֵרוֹת שְׁבִין אָדָם לְחִבְרוֹ אֵין יוֹם הַכְּפוּרִים מְכַפֵּר עַד שִׁירְצָה אֵת חִבְרוֹ', אִם מִצְוֹת כְּבוֹד הוֹרִים הִיא בְּגֵדֵר שֶׁל 'בֵּין אָדָם לְחִבְרוֹ' יֵשׁ לְנַהֵג כֵּן וּלְפִיסַת אֵת הוֹרִיו, אוֹלָם אִם הִיא בְּגֵדֵר שֶׁל 'בֵּין אָדָם לְמָקוֹם', בְּדוּדֵי וּבְתִשׁוּבָה סְגִי.

ב. לְפָרְסָם בְּרַבִּים חֲטָאוּ שֶׁחֲטָאוּ בְּכְבוֹד אָב וְאִם. כְּתִב הַרְמַב"ם (תְּשׁוּבָה ב, ה): "וְשׁוֹבֵחַ גְּדוּל לְשֵׁב שִׁיתוּדָה בְּרַבִּים וְיודִיעַ פְּשָׁעָיו... בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּעֵבְרוֹת שְׁבִין אָדָם לְחִבְרוֹ, אֲבָל בְּעֵבְרוֹת שְׁבִין אָדָם לְמָקוֹם - אֵינוֹ צָרִיךְ לְפָרְסָם עֲצָמוֹ, וְעִזּוֹת פָּנִים הִיא לוֹ אִם גִּלְם, אֲלֵא שֶׁב לְפָנֵי הָאֵל בְּרוּף הוּא וּפּוֹרֵט חֲטָאוֹ לְפָנָיו...".

וְהִנֵּה, אִם מִצְוֹת כְּבוֹד אָב וְאִם הִיא בְּגֵדֵר שֶׁל 'בֵּין אָדָם לְחִבְרוֹ' מִתּוּדָה בְּרַבִּים וּמוֹדִיעַ פְּשָׁעָיו, אוֹלָם אִם הִיא בְּגֵדֵר שֶׁל 'בֵּין אָדָם לְמָקוֹם', אֵין לוֹ לְגַלוֹת חֲטָאוֹ כְּשֶׁעוֹבֵר עָלֶיהָ.

ג. כּוֹנֵה בְּמִצְוֹת כְּבוֹד אָב וְאִם. כְּתִבוּ בְּמָה אֲחֻרוֹנִים (אֶהְבֵּת צִיּוֹן לְמַהר"ש לְנֵדָא דְרוּשׁ י', בֵּית הַלּוּי ח"ב דְרוּשׁ א', קוּבֵץ שְׁעוּרִים פְּסָחִים אוֹת לֵא) שֶׁאֵף לְמֵאן דְּאָמַר 'מִצְוֹת צְרִיכוֹת כּוֹנֵה' בְּמִצְוֹת

פְּרֻשֵׁת יִתְרוֹ

כבוד אב ואם הוא מצד 'בין אדם לחברו' - הסברא נותנת שהמצוה השנייה עדיפה, לפי העקרון של 'אתה ואביך ואמך חייבים בכבוד המקום' (ע"י יבמות ו, א), אולם אם היא מצד 'בין אדם למקום' - הלא שקולות הן.

יא. עוסק במצוה פטור מן המצוה: דעת שו"ת שם אריה (יו"ד סימן ס"ד) שהכלל של "העוסק במצוה פטור מן המצוה", הינו כששתייהן מצוות ש'בין אדם למקום', אבל העוסק במצוה ש'בין אדם למקום', ובאה לידו מצוה ש'בין אדם לחברו' - אינו נפטור מהמצוה שבאה לידו. ולפי זה אם נאמר שכבוד אב ואם היא בכלל מצוות שבין אדם למקום, אם באה לידו תוך כדי עשייתה מצוה ש'בין אדם לחברו' כגון הלואה וכדומה, אינו נפטור מהמצוה הבאה לידו.

יב. כבוד אב ואם לאחר מיתה: לכאורה אם מצוה זו היא בכלל 'מצוה שבין אדם לחברו', ממילא זהו דוקא מחיים, אבל אחר מותם - מה הנאה יש להם עוד (אלא אם כן נאמר שיש לנשמתם הנאה רוחנית, ויש לעינין). אבל אי גימא דכל עקרה של המצוה היא בין אדם למקום - יש מקום לומר שגם לאחר מיתה יש מצוה לכבדם.

יג. אביו ואמו סומים: יש לעיין אם צריך לכבדם בקימה והדור, כיון שאין רואים. אמנם אם מצוה זו בכלל 'בין אדם למקום' - הלא קמי שמיא גלא שמכבד אותם, ויש מצוה בדבר הזה.

יד. קיום על ידי שליח. דוועים דברי התוספות רי"ד (קדושין מב, ב) שאין מועלת שליחות בדבר מצוה, כגון ישיבת ספה, נטילת לולב והנחת תפלין, מפני שהם בגדר 'מצוות שבגופו'. והנה אם כבוד אב ואם היא מכלל מצוות ש'בין אדם למקום', מסתבר שיש למנותה גם כן כמצוה שבגופו ואין מועיל לעשייתה שליח. אולם אם היא מצוה להסב נחת רוח להוריו, ודאי ששלוחו כמותו, כמו במצוות צדקה וכדומה.

מצוה, מפני שכאשר מגביר הכבוד במחשבתו, מסתמא יתגבר אף במעשיו.

ז. לשמע בקול הוריו כאשר אין להם תועלת ישירה מכה: בדבר זה נחלקו הפוסקים, כאשר הוריו של אדם מורים לו לעשות דבר שאין בו תועלת והנאה להם (כגון לישא אשה מסוימת וכדומה) אם צריך לשמע להם? ולכאורה יש לתלות מחלקת זו בחקירתנו דלעיל. אם המצוה מצד 'בין אדם לחברו', כיון שאין להם תועלת אינו מחייב לשמע להם, ואם מצד 'בין אדם למקום' שיהי להבין שאף בכהאי גוונא נאמרה מצוות כבוד אב ואם.

ח. אב שמחל על כבודו - לענין דין שמים: במצב שהאב מחל על כבודו, על אף שלהלכה 'כבודו מחול' (ע"י יו"ד רמ, ט) - צריך עיון אם עדין יתבע הבן מדין שמים על שלא כבדו. ודבר זה למדנו מעקב אבינו שנענש בפרידה מבנו יוסף, על שהלך לחרן ולא שמש לאביו עשרים ושתים שנה, אף על פי שהיה זה בצווי אביו ואמו. והנה אם המצוה מצד 'בין אדם לחברו', כיון שמחל האב, הרי זה כשאר דברים של 'בין אדם לחברו' שמחילה מועלת בהם לגמרי, אולם אם מצד 'בין אדם למקום' - שיהי להבין דעדין איכא תביעה בדיני שמים.

ט. אב שמחל על כבודו - בדברים שאינם פעוטי הערה: כתב הרב חיד"א (ברית עולם סי' קנא) שלדעת 'ספר חסידים' (שם) - דין 'כבודו מחול' נאמר רק ביחס לדברים קלים כגון קימה לכבודו וכו', אולם בדברים גדולים ומשמעותיים, גם אם מחל האב - אין כבודו מחול. ואף זה מסתבר יותר אם המצוה היא בגדר של 'בין אדם למקום' כי בדיני 'בין אדם לחברו', אין חלוק בין דברים גדולים וקטנים ותמיד מהני מחילה.

י. דיני קדימה: כאשר יש לפני האדם שתי מצוות; האחת כבוד אב ואם, והשנייה משאר מצוות ה' שבין אדם למקום - אם גדר מצוות

כְּרִשְׁת יִתְרוֹ

קם ונגש בשתיקה אל המזונה, הוציא מתוכה פת לחם, נטל ידיו שנית ואכל וברך - כְּדִי לְקַיֵּם מִצְוֹת 'כְּבוֹד אָב וְאִם', וְלֹא הֵעֲלָה עַל דַּעְתּוֹ לומר לאמו: "זו עתה אכלתי!".

עוד מספר עליו, שבאחד הימים נסע ברכבת מורשא לביאלה אל בית חותנו, וישב לארוך כל המסע עם גמרא בידו שקוע בלמודו כדרך בן דורו. על ספסל מולו ישב יהודי שלא גרע עיניו ממנו, ונתמלא התפעלות... התמדה שכזו עוד לא ראה.

ספר הלה: בחצי הלילה ראיתי שהוא שולף שעון מחיקו, ומפליט מפיו: אוי, כבר קרוב לחצות! ומיד הניח גמרתו, הוריד את המזונה, והוציא מתוכה פריכים של לחם וברך, נטל ידיו ואכל בחפזון רב עד שפלה הכל. תמהתי עליו: מה מקום לאכילה זו באישון לילה? כיון שהרגיש בפליאתי, פנה והסביר לי:

- "בעצם איני רעב כלל, אלא שלפני הנסיעה נתנה לי אמא את האכל וצויתה עלי לגמר הכל עוד היום, לכך מזדרז אני..."

'כְּבוֹד אָב' ו'כְּבוֹד אִם', כְּשֵׁנִי מִצְוֹת

מספרים על הצדיק רבי אלכסנדר זיסקינד בעל 'יסוד ושרש העבודה', שהיה אומר לפני עשית כל מצוה ג' פעמים 'לשם יחוד': פעם אחת - לשם עצם המצוה. פעם שנייה - לשם מצות 'כבוד אב', ופעם שלישית - לשם מצות 'כבוד אם'. ועשה זאת על סמך הפתוב בזהר הקדוש שבכל מעשה טוב שאדם עושה, הרי הוא מוסיף כבוד ויקר לאביו ולאמו בגן עדן, וכי יקבל שכרו על ג' מצוות הבאות כאחת.

והנה ידוע שדנו מוני המצוות (עי' סה"מ להרמב"ם שורש הב' ובהשגות הרמב"ן שם, ובדרך מצוותיך' להרב משנה למלך סוף ח"א), אם מצות כבוד אב ואם נחשבת לב' מצוות - מצוה אחת של 'כבוד אב' ומצוה נפרדת של 'כבוד אם', או כיון ששניהם נאמרו בצווי אחד, הרי זו מצוה אחת שיכולה להתקיים הן באב

שִׁכְר 'כְּבוֹד הוֹרִים' מְפֹלָג עַד לְמֵאד!

עד כמה הפליגו חז"ל במעלת המכבד אביו ואמו, מבאר בספר 'תנא דבי אליהו' (פכ"ד): "זכור את יום השבת לקדשו, כבד את אביך ואת אמך - וכי מה ענין זה אצל זה? אלא ללמדך שכל זמן שאדם מכבד את אביו ואת אמו, אין חטא בא לידו... וכל המבקש ימים ושנים ועשר ונכסים וחיים בעולם הזה וחיים ארפים לעולם הבא שאין לו סוף, יעשה רצון אביו שבשמים ורצון אביו ואמו".

וכתב רבנו בחיי בספרו 'כד הקמח' (ערך כא"א): גדול פח מצות כבוד אב ואם, והיא מצוה בחונה בזהב, והבריות רואים לעין פי יש בשכרה פרות בעולם הזה, בשלנה והצלחה שיוסיף לו השי"ת בכל מעשיו, ובאריכות ימים, והוא השכר הקבוע במצוה הזאת.

והגאון רב סעדיה ז"ל נתן טעם בדבר, למה שקבעה תורה במצות כבוד הורים שכר אריכות ימים, ואמר כי מפני שלפעמים עתידים שיחיו האבות עם הבנים זמן ארוך, והאבות הם למשא כבד על הבנים, והכבוד יכבד עליהם - לכך קבע שכר המצוה הזאת "למען יארכון ימיהם", כלומר עליך לכבדם ותחיה עמם. ואם אולי תצטער על חיייהם דע שעל חייך אתה מצטער, כך פרש הרב הגאון ז"ל. עד כאן דברי 'כד הקמח'.

זְהִירוֹת ה'אִמְרֵי אִמָּת' בְּמִצְוֵה זֶה

מספר על האדמו"ר מגור בעל ה'אמרי אמת', שפעם אחת נסע ברכבת עם אמו הרבנית, והיה הוא יושב בקרון אחד עם כמה מבני המשפחה, בעוד היא יושבת בקרון סמוך עם מספר נשים שלוו אותה. תוך כדי נסיעה נטל רבנו את ידיו לסעדה, אכל ארוחת צהרים וברך ברכת המזון.

בעבור רגע קט נכנסה אמו אשר לא ידעה ששכר אכל, ואמרה לו "עליך לאכל!". מיד

פְּרֻשֵׁת יִתְרוֹ

מולידיו, וממילא הכל נחשב מצוה אחת. לעצמת זאת מצוות תפלין של ראש ומצוות תפלין של יד, נובעות מב' שרשים, שהלא מצוות תפלין של ראש מבטאת את שעבוד המוח - משכן ההבנה והשכל, לבורא יתברך, ותפלין של יד מבטאת את שעבוד הלב - משכן הרגשות והתחושות, על פן נמנות כשתיים. ב. עוד יש לומר שכבוד אב וכבוד אם - שוים הם בדיניהם ובאפן עשייתם. מה שאין כן תפלין של יד ושל ראש - אפן הנחתן שונה, דיניהם שונים, הכתיבה שלהם אחרת, אפן הנחה אחר, ועל כן נחשבות ב' מצוות שונות לחלוטין. (ילקוט' הל' תפלין סי' כו, ב.)

האור והשמע המשתלשל מנשוק היד

ידוע שראש ישיבת פורת יוסף, הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל, היה זהיר מאד במצוות כבוד אב ואם, והיה משתדל בכל כחו לעשות להם כבוד רב ולשרת אותם באהבה ובשמחה. והעיד הגאון זצ"ל על עצמו, שלא הזדמן שהוריו בקשו ממנו איזה דבר שיעשה עבורם, כי תמיד הבין כבר מעצמו מה יש לעשות, והיה עושה ללא כל שהיות. מגדל דקדוקו במצוה יקרה זו - התבטא פעם שאם אביו או אמו היו אומרים לו לעמד לידם כל הלילה, וזה יגרם להם נחת רוח - היה עושה זאת בשמחה ובחפץ לב.

בתקופת מלחמת תש"ח התגורר בשכונת קטמון, והיה בכל ערב שבת צועד פחצי שעה

והן באם. ומכף שבעל 'יסוד ושרש העבודה' החשיב כל מעשה טוב שעשה, לקיום ב' מצוות, אחת של כבוד אב ואחת של כבוד אם, הרי לכאורה זו פדעת המחלקים את המצוה לשתי מצוות.

[ובספר 'איש לרעהו' צ"ן, שמצינו סמך בתורה לכך, ששייך לכוון בפעולה אחת, לשם מצוה של 'כבוד אב', ולשם מצוה נפרדת של 'כבוד אם'. והוא בפסוק (בראשית כח, ז): "וישמע יעקב אל אביו ואל אמו וילך פדנה ארם", לא נאמר 'אל אביו ואמו', אלא 'אל אביו ואל אמו', משום שכוון יעקב לקיים מצוות כבוד אב בפני עצמה - לקחת לו אשה, ומצוות כבוד אם בפני עצמה - לברח מעשו. וכיוצא בזה נרמז בפסוק (שם פס' ז): "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה", וציאתו מבאר שבע - מצד מצוות 'כבוד אם' לברח מעשו, והליכתו חרנה - מצד מצוות 'כבוד אב' למצא לו אשה.]

והנה, השיטה הרווחת אצל מוני המצוות, למנות כבוד אב ואם כמצוה אחת, וכן מנאן הרמב"ם (סה"מ עשה ר"י), ולכאורה יש לשאל מאי שנא ממצוות תפלין, שמנה הרמב"ם לב' מצוות נפרדות (שם עשה י"ב-ג), תפלין של יד ותפלין של ראש, וזאת אף על פי שגם הן כוללות בצווי אחר, ממש כמו כבוד אב ואם.

ושני חלוקים יש לומר בדבר:

א. הן מצוות כבוד אב והן מצוות כבוד אם - נובעות משרש אחר, לתת כבוד להוריו

א. וען בספר כלי חמדה (פרשת בשלח), שהביא קשית מהרי"ץ חיות (בהגהות סנהדרין נו, ב) לשיטת המחלקים כבוד אב וכבוד אם לב' מצוות, היאך יפרנסו דברי הגמרא (סנהדרין שם): "עשר מצוות נצטוו ישראל במרה, שבע שקבלו עליהן בני נח, והוסיפו עליהן: דינין, ושבת, וכבוד אב ואם". ואם נמנה כבוד אב ואם לב' מצוות, הרי י"א מצוות הן ולא י'.

ותרץ תרוץ מחד: הלא פדוע איתא בגמרא בחלין (יא, ב) שכל מה שאנו בטוחים באביו של אדם שהוא אביו, ואין אומרים אולי זנתה אמו, הוי מצד רב בעילות אחר הבעל. וכתב ב'גודע ביהודה' (תניא אה"ע סי' מב) שדין רב - רק לישראל נאמר, וביתס ל'בן נח' אין הולכים אחר הרב. ואם כן עם ישראל - לדעת חלק מרבותינו הראשונים - היו לפני מתן תורה בגדר של 'בני נח', וממילא לא שייך אצלם 'כבוד אב' כמצוה בפני עצמה, שהלא מי אמר שהוא אביו? על כרחך כבוד אב שנצטוו במרה קדם מתן תורה היה רק מצד שיש לכבדו מדין 'בעל אמו', אם כן כל כבודו נובע מפני כבוד האם, והכל נחשב מצוה אחת. לכן במרה היתה נדונת מצוות כבוד אב ואם כמצוה אחת. אולם לאחר מתן תורה שהתחדש לישראל דין 'רב', שוב יש לכבד את האב מצד היותו 'אביו', ולא רק מצד 'בעל אמו', וכבר נדונת כב' מצוות, ודברי פי חכם חן.

פְּרֻשֵׁת יִתְרוֹ

הַרְיִיף אֶלָּא בְּרַפְתַּ הַרְיִי מִיִּגְאָשׁ, שְׁבַעַת פְּטִירְתוֹ הִיָּה הַרְמַב"ם כְּכֵן שְׁבַע שָׁנִים. וְכָל כֹּף הָאָמִין הַרְמַב"ם שְׁזָכָה לְכָל הַשְּׁגָתוֹ בְּעִבּוּר בְּרַפְתַּ הַרְיִי הַלּוֹי מִיִּגְאָשׁ, עַד כְּדִי שְׁהַחֲשִׁיבוּ לְרַבּוֹ מִכַּח זֶה.]

וּבִאֲמַת לְמַסְקַנַּת הַהֲלָכָה כְּתַב בְּיַלְקוּט יוֹסֵף (פֶּרֶק ה, נה): "וּבֵּן נִשְׁוִי הַמַּתְגוֹרֵר בְּסֻמוֹף לְהוֹרְיוֹ, נִכּוֹן וְהַגּוֹן שְׁיִלֵּף בְּכָל לַיִל שֶׁבַּת לְהוֹרְיוֹ לְנִשְׁקֵךְ אֶת יְדֵיהֶם, וְאִף אִם הַדְּבָר גּוֹרֵם לְעִכּוּב הַקְּדוּשׁ בְּבִיתוֹ - מִן הַרְאִוִי שְׁהַבֵּן יִלֵּף אֶצֶל הוֹרְיוֹ. וְאִם אֲשַׁתּוֹ מַתְנַגֶּדֶת לְכֹף מַחֲמַת שְׁהַקְּדוּשׁ בְּבִיתָהּ מִתְעַכֵּב, נִכּוֹן שְׁהַבְעֵל יִסְבִּיר לָהּ אֶת חֲשִׁיבוֹת מְצוֹת כְּבוֹד אָב וְאִם וְיִשְׁכַּנַּע אֹתָהּ לְהַסְפִּים לָזֶה, וְאִם בְּכָל זֹאת הַדְּבָר מִפְּרִיעַ לָהּ יַעֲשֶׂה שְׁאֵלַת חֲכָם."

הַרְיִי לֵךְ כְּמָה חֲמוּר הַדְּבָר! שְׁאֲפִילוֹ בְּמַצָּב שֶׁל חֲסֵר שְׁלוֹם בֵּית, אִין לְוַתֵּר עַל כֹּף בְּקִלּוֹת, אֶלָּא לַעֲשׂוֹת מֵאֲמֵץ גָּדוֹל לְקַיֵּם הַנְּהִיגָה זֶה.

לְמַעַן 'כְּבוֹד הוֹרִים', רְאוּי לְוַתֵּר אֵף עַל הַנְּהִיגוֹת חֲסִידוֹת!

מִסְפַּר הַגְּאוֹן רַבִּי בֵּן צִיּוֹן מוֹצְפִי שְׁלִיט"א, עַל אֲבִיו הַמְּקַבֵּל הַקְּדוּשׁ רַבִּי סְלֵמָן מוֹצְפִי זִיע"א: "כָּל הַמְּצוֹת שְׁקִיִּים אָבִי הַצַּדִּיק - נַעֲשׂוּ בְּשִׂמְחָה וְהַתְּלַהֲבוֹת יִתְרָה, אֲבָל בְּמַצּוֹת כְּבוֹד אָב וְאִם, נוֹסְפוּ עֲלֵיהֶן אִימָה וְיִרְאָה. בְּזִרְיוֹת וּבְזִהִירוֹת נִהַג לְכַבְּדֵם, בְּמִיחָד רְאוּ זֹאת בְּנֵי בֵּיתְכֶם לְכַבּוֹד שְׁנֵהַג בְּאִמּוֹ ע"ה: מְקוֹם יִשִּׁיבָה מִיחָד הִיָּה לָהּ בְּבִיתוֹ, וְאִסּוּר הִיָּה לְאִישׁ לְגַשֵּׁת שָׁם שְׁלֵא לְצַרְף, וְאִף שְׁהִיא יִכְלָה לְטַפֵּל בְּעַצְמָהּ לְעַת זְקֻנָּתָה, שְׁמַשׁ אֹתָהּ בְּכַבּוֹדוֹ וּבְעַצְמוֹ. הוּא חָלַץ וְנָעַל לָהּ אֶת סַנְדְּלָהּ, נִשְׁק לְיָדָהּ בְּכָל פַּעַם, וְאָחַז בָּהּ וְלָוָה אֹתָהּ לְמְקוֹם שְׂתַחֲפִץ. מֵעוֹלָם לֹא הֵנִיחַ לָהּ לְגַשֵּׁת לְטַל יְדֵיהָ בְּפִיּוֹר, אֶלָּא הֵבִיא בְּיָדוֹ אֶת הַסִּפֵּל וְהַקְּעָרָה לְמְקוֹם מוֹשְׁבָהּ, וְכֵן אֶת צִלְחַת הָאֵכֵל וְכָל הַכֵּלִים הוּא הִיָּה מְגִישׁ לָהּ בְּעַצְמוֹ, וְלִשׁוֹם אֶחָד מִבְּנֵי הַבֵּית לֹא הִרְשָׂה לְשַׁמְשָׂה."

עַד רְחוּב שְׁמוּאֵל הַנְּבִיא - מְקוֹם מְגוּרֵי הוֹרְיוֹ - כְּדִי לְנִשְׁק יְדֵי אָבִיו וְאִמּוֹ, זֹאת חֶרֶף הַסִּפְנָה שְׁהִיָּתָה כְּרוּכָה בְּדָבָר, הוֹאִיל וּבֵיתָם שָׁכַן סֻמוֹף לְגַבּוֹל הַיַּרְדֵּנִי בְּאוֹתָם יָמִים.

עַנְיָן נִשְׁוִק יְדֵי אָבִיו וְאִמּוֹ - יְסוּדוֹ בְּהַרְרֵי קֶדֶשׁ, וְיִשׁ בּוֹ עַנְיָנִים גְּדוֹלִים וְעַמְמָקִים. מְקוֹר הַדְּבָרִים בְּגִמְרָא (ע"ז יז, א): עוֹלָא כִּי הוּי אֲתָא מִבֵּי רַב הוּי - מְנִשְׁק לְאַחֲתִיהָ אָבִי יְדִיָּהּ, וּפְרִשׁ רַש"י הַרְף בְּנֵי אָדָם כְּשִׁיּוֹצְאִים מִבֵּית הַכְּנֻסֶת נוֹשֵׁק לְאָבִיו וְלְאִמּוֹ וְלְגָדוֹל מִמֶּנּוּ בְּפֶסֶד יְדוֹ מִשׁוּם כְּבוֹד. וּבְזִהַר הַקְּדוּשׁ (לך לך דף פג, ב): "אֲתוּ ר' אֶלְעָזָר וְר' אַבָּא וְכֻלְהוֹ חֲבַרְיָא וְנִשְׁקוּ יְדֵי דְרַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרִי יוֹחָאִי", וּמִשׁוּם זֶה נִהַג הָאָר"י הַקְּדוּשׁ לְנִשְׁק יְדֵי אָבִיו וְאִמּוֹ בְּלַיִל שֶׁבַּת לְמַעַן יִאֲצִילוּ לוֹ בְּרַכּוֹתֵיהֶם. וּבִשְׁעַר הַכְּנֻסוֹת (דף ע, א) אֵיתָא: "וְאַחַר כֹּף תִּלְךָ לְבֵיתְךָ וְכוּ' וְאִם אִמְךָ קִיַּמְתָּ בְּחִיִּים חִיּוֹתָהּ - תִּלְךָ וְנִשְׁק אֶת יְדָהּ, וְהִרְמָזוּ בְּזֶה הוּא כִּי כֵן זְעִיר אֲנִפִּין נוֹשֵׁק יְדֵי אִמּוֹ בְּכָל לַיִל שֶׁבַּת."

וְזֶה לְשׁוֹן מְרֵן הַחִיד"א בְּעִבּוּדַת הַקְּדֻשׁ (מורה באצבע סי' ד' אות קמ"ב): "כְּשִׁינִשְׁק יְדֵי אָב וְאִם אַחַר עֲרַבִית בְּאוֹר שֶׁבַּת, יִכּוֹן לְקַיֵּם מְצוֹת כְּבוֹד אָב וְאִם, וּכְשִׁינִשְׁק יְדֵי אִמּוֹ יִחֲשַׁב שִׁישׁ סוּד בְּדָבָר". וְאִכֵּן זֹאת יֵשׁ לְדַעַת כִּי מִצַּד דִּינֵי קְדִימָה, יֵשׁ לְהַקְּדִים לְנִשְׁק יְדֵי אָבִיו, וְלְאַחַר מִכֵּן יְדֵי אִמּוֹ, אוֹלָם כָּל הַהַשְׁפָּעָה הַעֲצוּמָה וְשִׁפְעַת הַבְּרָכָה הַמְּשַׁתְּלֶשֶׁל מֵעַנְיָן זֶה - נוֹבַע דְּוָקָא מִנְשׁוּק יְדֵי הָאָם.

עַל מַדַּת הַשְּׁפַע הַבָּא מִנְשׁוּק הַיָּד, נִתָּן לְהוֹכַח מִדְּבָרֵי רַבְנֵי הַרְמַב"ם ז"ל, שְׁהַעִיד עַל עַצְמוֹ כִּי בְּשַׁעַת פְּטִירַת הַרְיִיף ז"ל נִכְנַס אֶצְלוֹ וְנִשְׁק יְדוֹ, וְהוּא כְּכֵן ה' שָׁנִים, וְאָמַר שְׁלֵא זָכָה לְמָה שְׁזָכָה - אֶלָּא בְּאוֹתָהּ נִשִּׁיבָה שְׁנִשְׁקוּ וּבְרַכּוּ וְהִאֲצִיל עָלָיו מַחֲכָמָתוֹ. [אֲמַנָּם בְּסִפְרָ שֵׁם הַגְּדוֹלִים לְמֵרֵן הַחִיד"א כְּתַב שְׁמַבְחִינַת סוֹדְרֵי הַזְּמַנִּים, לֹא יִתְכַן הַדְּבָר, כִּי הַרְמַב"ם נוֹלַד כְּשִׁלְשִׁים שָׁנָה אַחַר פְּטִירַת הַרְיִיף. אֶלָּא קְרוּב לּוֹמַר שְׁהַמְעַשֶׂה אֲמַת, רַק לֹא הִיָּתָה זֶה בְּרַפְתַּ

פְּרִשְׁת יִתְרוֹ

מְנִיחָתוֹ לְטַבֵּל, וְזֶה בְּרוּר אֶצְלִי, וְאֵף עַל פִּי כֵן לֹא נִסְתַּלְקָה הַשְּׁגָתוֹ מִמֶּנּוּ כָּלֵל."

עוֹד מְסַפֵּר עַל הַצְדִּיק רַבִּי אֶהְרֹן מִבְּעֵלֹז וְצ"ל, שֶׁכָּאֲשֶׁר הָיָה פֶּעַם שָׁלֵא בְּקוֹ הַבְּרִיאוֹת, צָנָה אוֹתוֹ אָבִיו שָׁלֵא יִטְבֵּל בַּמְקוֹה לְמִשְׁךְ מְסַפֵּר יָמִים. גִּיסוֹ רַבִּי פִּנְחָס מְאוֹסְטִילָא וְצ"ל, יָדַע מִצְוֵי זֶה שְׁנֹצְטוֹה רַבִּי אֶהְרֹן מֵאָבִיו, וְהֵנָּה הַבְּחִין רַבִּי פִּנְחָס, שֶׁאֵף עַל פִּי כֵן בְּאוֹתָם יָמִים הָיָה רַבִּי אֶהְרֹן שֶׁם פְּעָמָיו בְּכָל בִּקְר לְמַקְוֵה, וַיְהִי לוֹ זֹאת לְפָלֵא.

עֵקֶב אַחֲרָיו, וְרָאָה שֶׁרַבִּי אֶהְרֹן פּוֹשֵׁט אֶת בְּגָדָיו וּמִתְקַרֵּב עַד לְמַדְרָגוֹת הַמְקוֹה, עוֹמֵד שָׁם כְּדָקָה, וְאוֹמֵר לְעִצְמוֹ: "אֵינִי נִכְנָס לְטַבֵּל כִּי כֶּף צוֹנֵי אָבִי", חוֹזֵר לְאַחֲרָיו מִתְלַבֵּשׁ וַיּוֹצֵא...

כְּאֲשֶׁר פָּנָה אֵלָיו רַבִּי פִּנְחָס וּשְׁאָלוֹ לְפִשֵּׁר הַדְּבָר, הִסְבִּיר רַבִּי אֶהְרֹן אֶת מַעֲשָׂיו וְאָמַר: "אִם לֹא אֵלֶיךָ כָּלֵל לְמַקְוֵה וְאֲשָׂאָר בְּבֵיתִי, אֲפִשֵּׁר שְׁזֵהוּ מִחֲמַת הַחֲשֵׁשׁ לְבְרִיאוֹת גּוֹפֵי אוֹ עֲצָלוֹתֵי, וְלֹא מִחֲמַת צוֹנֵי אָבִי. עַל כֵּן אֲנִי הוֹלֵךְ לְמַקְוֵה מִתְפַּשֵּׁט וּמִתְקַרֵּב עַד לְמַדְרָגוֹת וְאֵינִי נִכְנָס לְטַבֵּל, בְּזֶה מוֹכַח בְּעֵלִיל שְׂאִין אֲנִי טוֹבֵל אֶף וְרַק כְּדֵי לְקַיֵּם מִצְוֵה חֲשׂוּבָה שֶׁל כְּבוֹד אָבִי."

"וְמָה אַעֲשֶׂה עִם צוֹנֵי שֶׁל אָבִיא?"

מַעֲשֶׂה בְּאִישׁ זָקֵן שֶׁבָּא לְפָנֵי הַגָּאוֹן רַבִּי שְׁמוּאֵל סְלַנְט וְצ"ל וְאָמַר לוֹ: בֵּן יָחִיד יֵשׁ לִי בְּחוּ"ל וְעַתָּה קִבְּלֵתִי מִמֶּנּוּ סְכוּם כֶּסֶף הַגּוֹן, שֵׁשׁ בּוֹ כְּדֵי לְסַעַד אוֹתִי בְּמַצְבֵי הַקֶּשֶׁה לִימֵי זְקֻנוֹתֵי. אוּלַם יוֹדַע אֲנִי לְדַאֲבוֹן לֵב שְׁבָנֵי זֶה אֵינּוּ שׁוֹמֵר שֶׁבֶת, וְלִכֵּן לְפִי נֹקְפִי וְחוֹשֵׁשׁ אֲנִי לְהִנּוֹת מִכֶּסֶף זֶה, שֶׁבּוֹדָאֵי בָּא אֵלָיו בְּאֶסוּר.

הַתְּבוּנָה רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּפָנֵי הָאִישׁ הַנְּבוֹךְ וְהַשֵּׁיב לוֹ: מוֹכָא בְּמַדְרַשׁ שֵׁיַעֲקֹב אָבִינוּ בָּא לְבֵית לָבֵן בְּיָדֵים רִיקוֹת, לְפִי שְׁרָדַף אַחֲרָיו אֲלִיפֹז בֵּן עֲשׂוֹ בְּמִצְוֹת אָבִיו לְהַרְגוֹ, וּמִכֵּינֵן שְׁגָדֵל אֲלִיפֹז בְּחִיקוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, נִמְנַע מִלְּפָגַע

בְּלִדַת בְּנוֹ יִצְחָק בְּקֶשֶׁה אִמּוֹ כִּי יַעֲרֹף סְעֵדָת 'בְּרִית יִצְחָק' בְּלִילָה שְׁלֹפְנֵי הַבְּרִית, וַיִּזְמִין אֶת הַצְדִּיקִים הַגָּאוֹן רַבִּי אֶפְרַיִם כֶּהֵן וְצ"ל וְהַגָּאוֹן רַבִּי צְדָקָה חוֹצִין וְצ"ל לְבֵיתוֹ. רַבְּנוּ שְׁהַקְפִּיד שְׁלֵא לְעַרְףֵי סְעֵדָה לְפָנֵי קִיּוּם בְּרִית הַמִּילָה, מִפְּנֵי שְׂאִין לְעַרְףֵי סְעֵדָה לְפָנֵי קִיּוּם הַמִּצְוָה, לְמִרוֹת זֹאת כְּדֵי לְקַיֵּם מִצְוֹת אִמּוֹ, הֵלֶךְ אֶל הַרְבָּנִים הַנּוֹזְקִים, הַזְמִינָם לְבֵיתוֹ, אָמַר: "אֲנִי עוֹבֵר עַל דַּעְתִּי כְּדֵי לְקַיֵּם מִצְוֹת כְּבוֹד אָבִי וְאִם...".

וּבְקִאֲמַת מְצִאנוּ שְׁגָדוּלֵי יִשְׂרָאֵל, עַל אֵף חֲסִידוֹתָם וְזִהְרוֹתָם, לֹא חֲשָׁשׁוּ לְבִטֵּל הַנְּהַגָּה שֶׁל דְּקִדּוּקֵי הַלְכָה וּמִדַּת חֲסִידוֹת, בְּמִקּוֹם שְׁאוֹתָהּ הַנְּהַגָּה עוֹמֵדָת בְּסִתְרָה לְמִצְוֹת 'כְּבוֹד אָבִי וְאִם'. וְכֵן מְסַפֵּר עַל הָאֲדַמוּ"ר הַשֵּׁר שְׁלוֹם מִבְּעֵלֹז וְצ"ל, שֶׁפֶּעַם יָשָׁב לְסַעַד יַחַד עִם אִמּוֹ הַזְקֵנָה בְּאֶחָד מִימֹת הַפֶּסַח, וְכָאֲשֶׁר הִתְקַשְׁתָּהּ הָאִם בְּלַעֲיֶסֶת הַמִּצְוָה, טְבִילָה אֶת הַמִּצְוָה מִבְּלֵי מִשִּׁים בְּקַעֲרַת הַמֶּרְקָה שֶׁל בְּנָה. וְהֵנָּה יָדוּעַ כְּמָה זִהְרִים הַחֲסִידִים לְהַחֲמִיר בְּ'שְׁרוּיָה', לְמִרוֹת זֹאת הַמְּשִׁיף הָאֲדַמוּ"ר לְאָכֵל אֶת הַמֶּרְקָה כְּאֵלּוֹ לֹא קָרָה דְּבָר.

אָמַר עַל כֶּף נִכְדוֹ הָאֲדַמוּ"ר רַבִּי אֶהְרֹן רוֹקַח וְצ"ל: "מָה הָיָה עוֹשֶׂה כָּל חֲסִיד בְּמַקְרָה שְׁכֵנָה? דוֹחֵף אֶת הַקַּעֲרָה וְצוֹעֵק 'שְׁרוּיָה, שְׁרוּיָה!', אֲבָל כְּשֶׁעוֹשִׂים חֲשׁוֹבוֹן שֶׁל אֲמַת, הָרִי כְּבוֹד אָבִי וְאִם הוּא מְדַאוּרִיתָא, וְשְׁרוּיָה הִיא רַק חֲמָרָא...".

וְכֵן הַעִיד הַקְּדוֹשׁ רַבִּי חַיִּים וַיִּטְאֵל עַל רַבּוֹ הָאֲר"י (שַׁעַר הַמִּצְוֹת רִישׁ פֶּרֶשׁת כִּי תֵצֵא) שְׁבִימֹת הַחֲרָף בְּטֵל טְבִילָה בְּמַקְוֵה עֵקֶב גְּזֵרַת אִמּוֹ שֶׁחֲשָׁשָׁה לְבְרִיאוֹתוֹ. וְכַתֵּב בְּשַׁעַר רוּחַ הַקְּדוֹשׁ (עַמ' לו'): "וְאָמַר לִי רַבִּי יוֹסֵף סַאגִּיס בְּשֵׁם מוֹרֵי ז"ל, שֶׁשָּׁמַע מִפִּיו שְׂאִין דְּבָר מְכָרַח יוֹתֵר וְצָרִיף לְאֵדָם בְּעִנְיָן הַהַשְׁגָּה כְּמוֹ הַטְּבִילָה. אוּלַם אֲנִי רְאִיתִי לְמוֹרֵי הָאֲר"י ז"ל שֶׁשָּׁשָׂה חֲדָשִׁים שֶׁל הַחֲרָף בְּרַבָּם לֹא הָיָה טוֹבֵל מִפְּנֵי שֶׁהָיָה חוֹלְנֵי, וְהָיָה לוֹ שֶׁבֶר, וְאִמּוֹ לֹא הִיתָה

פְּרִשְׁת יִתְרוֹ

וְאָכַן הָרֵא"ם (ויקרא יט, ג) כָּתַב שָׁאֵם אֵינוֹ עֲנִין לְמִצְוֹת מוֹרָא, תִּנְהוּ לְעֲנִין מִצְוֹת כְּבוֹד. אוּלַם בְּעַל ה'הִפְלָאָה' בְּסִפְרוֹ 'סִפְרֵי הַמִּקְנָה' עַל מִסְכַּת קְדוּשִׁין (שם), מְחַדֵּשׁ חֲדוּשׁ נִפְלֵא: יֵשׁ מִצָּב שְׁאָדָם עוֹבֵר עַל מִצְוֹת 'מוֹרָא אָב וְאִם' בְּקוּם וְעִשָׂה, שֶׁכֵּן פְּעָמִים מִצְוִים הָאָב אוֹ הָאִם אֵת בְּנָם לְעִשׂוֹת דְּבַר שְׁאִין בּוֹ הַנְּאָה לְגוּפָם, אֲלֵא חוֹשְׁבִים שֶׁהוּא לְטוֹבַת הַבֵּן (וּמִמִּילָא אֵין חֵיב לְעִשׂוֹתוֹ מִדִּין 'כְּבוֹד'), הָרִי אִם לֹא יִשְׁמַע לָהֶם הַבֵּן וְלֹא יַעֲשֶׂה כְּבִקְשָׁתָם, נִמְצָא כְּסוּתֵר אֵת דְּבָרֵיהֶם וְעוֹבֵר עַל מִצְוֹת 'מוֹרָא'. אִפֵּן זֶה שֶׁל עֲשִׂיָה - אֵין סִפְק בְּיַד הָאִשָּׁה לְקַיֵּם, לְפִי שְׂרִשׁוֹת בְּעִלָּה עָלֶיהָ.

יְסוּד זֶה, שְׁגָם כְּאֲשֶׁר הָאָב וְהָאִם אוֹמְרִים לְבֵן שְׁאִין דְּעַתָּם נוֹחָה מְדַבֵּר שְׁעוֹשֶׂה - בְּדָבָרִים שְׁאִינָם נוֹגְעִים לְהַנְּאָתָם, (כְּגוֹן שְׁמִצְוֵהוּ שְׁלֹא לִישָׂא אִשָּׁה פְּלוֹנִית, אוֹ שְׁלֹא לְקַנּוֹת שְׂדָה פְּלוֹנִית) הָרִי זֶה בְּכֻלָּל 'וְלֹא סוּתֵר אֵת דְּבָרֵי' - אֵינוֹ מְסַכֵּם עַל רַבִּים מִן הַפּוֹסְקִים. וְכִבֵּר הַעֲלָה מִרְן מוֹפֵת הַדּוֹר הַגֵּר"ע יוֹסֵף זִיע"א בְּשׁו"ת נְבִיעַ אִמֵּר (ח"ח י"ד כ"ב) וּבְסִפְרוֹ מְאוּר יִשְׂרָאֵל (ח"ב ע"ב קנו). שְׁבַדְבָּרִים שְׁאִין לָאָב תוֹעֵלֶת וְהַנְּאָה יִשְׂרִיָה מֵהֶם, אֵין חֵיב לְשִׁמְעַע לוֹ הֵן מִדִּין כְּבוֹד וְהֵן מִדִּין מוֹרָא. וְכֵּן מִרְן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן בְּיַלְקוּט יוֹסֵף' (פֶּרֶק ט, א) פֶּסֶק לְהִלְכָה שְׁפִטוֹר בֵּן מְדִינָא, אֲךָ הוֹסִיף שְׁמַמְדַת חִסְדוֹת רְאוּי לְשִׁמְעַע לְכָל מַה שְׁאוּמְרִים לוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ (וְעִין לְקַמֵּן עוֹד בְּנֵה).

"בְּמִדָּה שְׁאָדָם מוֹדֵד בְּהַ מוֹדֵדִין לוֹ",

לְכַאוּרָה יֵשׁ לְדַקְדָּק בְּלִשׁוֹן צְוִי הַתּוֹרָה "אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ" (ויקרא יט, ג), מְדוּעַ פֶּתַח בְּאִישׁ - לְשׁוֹן יְחִיד, וְסִיָּם בְּתִירָאוּ - לְשׁוֹן רַבִּים?

מְבַאֵר ה'אֹרֵר הַחַיִּים' הַקְּדוּשׁ (ויקרא שם): לְמַדְרָךְ שְׁכַאֲשֶׁר שֶׁהַבֵּן יֵרָא מְאָבִיו - גּוֹרֵם גַּם כֵּן שֶׁבְּנֵו יִהְיֶה יֵרָא מִמֶּנּוּ, וְכֵן לְהַפְּךָ. שֶׁהִלָּא אָמְרוּ (מְגִילָה יב, ב) "בְּמִדָּה שְׁאָדָם מוֹדֵד בְּהַ מוֹדֵדִין לוֹ", וְעוֹד כִּי כְּשִׁירָאָה הַבֵּן שְׁאָבִיו מְזוֹלָל בְּכְבוֹד סְבוּ, יִפְקַע כְּלִילַת מוֹרָאוֹ גַּם

בוֹ, אֲךָ שְׁאֵל אֲלִיפּוֹ אֵת יַעֲקֹב: "מָה אַעֲשֶׂה עִם צְוִי שֶׁל אָבִיא?", וַיַּעֲקֹב הִשִּׁיב לוֹ: "טַל מַה שְׁבִיָּדִי שְׁעֲנִי חָשׁוּב כְּמַת". וַיֵּשׁ לְתַמָּה עַל כֵּךְ, מְדוּעַ לֹא טָעַן יַעֲקֹב לְאֲלִיפּוֹ שְׁצוּוִי אָבִיו כְּלָל אֵינוֹ תִקְף כְּאֲשֶׁר מְדַבֵּר בְּאִסּוֹר רְצִיחָה, כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ חז"ל 'שְׁאֵתָה וְאָבִיךָ חֵיבִים בְּכְבוֹדִי', אֲלֵא כִּינֵן שְׁשִׁמְעַע יַעֲקֹב אָבִינוֹ שְׁמִצְוֹת כְּבוֹד אָב כָּל כֵּךְ חִשְׁבָה לְאֲלִיפּוֹ, אִמֵּר בְּלִבּוֹ: "מוֹטָב שְׁאֵתָן לוֹ כָּל מַה שְׁבִיָּדִי, וְלֹא אִמְנַע מִמֶּנּוּ לְקַיֵּם מִצְוָה יְחִידָה זֹו שֶׁהוּא דְבַק בְּהַ בְּכָל נִפְשׁוֹ וּמְאֵדוֹ...".

"וְאֵף אִתָּה" - סִיָּם רַבִּי שְׁמוּאֵל אֵת דְּבָרָיו - "נִהְיָ בְּדָרְךָ זֹו שֶׁהִלַּךְ בְּהַ יַעֲקֹב אָבִינוֹ: בְּנֵךְ דְבַק עֲדִין בְּמִצְוֹת כְּבוֹד אָב, אֵל תִּמְנַע מִמֶּנּוּ לְקַיֵּם כְּרָאוּי מִצְוָה גְּדוּלָה זֹו, הַנֵּךְ יָכוֹל לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּכִסְף לֹא כָּל חֲשֵׁשׁ".

דִּין 'מוֹרָא אָב וְאִם'

כְּפִי שֶׁהַזְּכָרֵנוּ בְּפִתְיַחַת הַדְּבָרִים, לְבַד מִמִּצְוֹת 'כְּבוֹד אָב וְאִם', יִשְׁנֵו צְוִי נוֹסֵף שֶׁל 'מוֹרָא אָב וְאִם', הַנִּלְמַד מִפְּסוּק "אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ" (ויקרא יט, ג), וְאָמְרוּ בְּגִמְרָא (קִידוּשִׁין ל, א, ב): "תִּנּוּ רַבְּנֵן: אִיזְהוּ מוֹרָא, וְאִיזְהוּ כְּבוֹד? מוֹרָא - לֹא עוֹמֵד בְּמִקּוּמוֹ, וְלֹא יוֹשֵׁב בְּמִקּוּמוֹ, וְלֹא סוּתֵר אֵת דְּבָרָיו, וְלֹא מְכַרִיעוּ; כְּבוֹד - מְאָכִיל וּמְשַׁקָּה, מְלַבִּישׁ וּמְכַסֶּה, מְכַנִּיס וּמוֹצִיא". דְּהֵינּוּ שְׁיִסוּד מוֹרָא הוּא לְהַמְנַע מִלְעִשׂוֹת דְּבַר שְׁיֵשׁ בּוֹ חִסֵּר כְּבוֹד.

וּלְפִי זֶה תִּמָּהוּ הַמְּפָרְשִׁים עַל הַנְּדָרֵשׁ בְּגִמְרָא בִּיחִס לְפְסוּק זֶה (קִידוּשִׁין ל, א, ב): "מַה תִּלְמוּד לּוֹמֵר אִישׁ? - אִישׁ סִפְק בְּיָדוֹ לְעִשׂוֹת, אִשָּׁה אֵין סִפְק בְּיָדָהּ לְעִשׂוֹת, מִפְּנֵי שְׂרִשׁוֹת אַחֲרִים עָלֶיהָ". וְלְכַאוּרָה בְּשִׁלְמָא כְּלָפִי מִצְוֹת 'כְּבוֹד', שִׁיף לּוֹמֵר שְׁאִין הָאִשָּׁה רִשְׁאִית לְעִשׂוֹת מְעִשִׁים שֶׁל כְּבוֹד (מְאָכִיל וּמְשַׁקָּה, מְלַבִּישׁ וּמְכַסֶּה וְכוּ') מִפְּנֵי שְׂרִשׁוֹת בְּעִלָּה עָלֶיהָ, אוּלַם בִּיחִס לְמִצְוֹת 'מוֹרָא' שֶׁכֵּל עֲנִינָה הוּא הַהִמְנַעוֹת מִלְעִשׂוֹת, מַה מְפָרִיעַ לְאִשָּׁה לְהַמְנַע מִלְזָזֵל בְּהוֹרִיָה, בְּעַקְבוֹת הַעֲבָדָה שְׂרִשׁוֹת אַחֲרִים עָלֶיהָ?

פרשת יתרו

שצחקו למשמע הדברים. והנה מרן הגרי"ז וצ"ל נכנס לחדר ובכת אחת הרצינו פניהם וישבו בכבוד ראש פעומדים לפני המלך... הגיב על כך מרן הגרי"ז וצ"ל: "משנכנס אב ממעטין בשמחה..."

חייב אשה נשואה במצות כבוד הוריה

כאמור לעיל, אמרו חז"ל שאשה נשואה אין ספק בידה לכבד את הוריה מפני ש"רשות אחרים עליה". וצריך להבין, הלא מצות כבוד אב ואם היא מצוה דאורייתא, ומפני מה הסבירא של רשות בעלה עליה מפקיעה ממנה את מצות המקום? אלא ממקרא זה למדנו, כי מרגע שאשה נשאת - היא מחייבת לעשות רצון בעלה בכל דבר, ומפנין שבמקרים רבים רצון הוריה ורצון בעלה אינם עולים בקנה אחד, ממילא נפטרת מכבוד הורים ומשעבדת רק לרצון בעלה.

ובזה מבארים דברי הגמרא (קידושין לא, א): "שאל בן אלמנה אחת את ר' אליעזר: אבא אומר השקיני מים ואמא אומרת השקיני מים, איזה מהם קודם? אמר ליה: הנח כבוד אמך ועשה כבוד אביך, שאתה ואמך חייבים בכבוד אביך". וקשה, הלא כשם שהאשה מחייבת בכבוד בעלה כך גם הבעל מחייב בכבוד אשתו, כמו שאמרו (יבמות סב, ב) 'אוהבה כגופו ומכבדה יותר מגופו', ואם כן מהיכי תיתי להעדיף כבוד האב על כבוד האם?

אלא, שכאמור מדרשה זו שהאשה פטורה מכבוד הוריה מפני רשות בעלה, אנו למדים בנין אב שהאשה מחייבת להפיק רצון בעלה ולצית לכל משאלותיו, ולכן כאשר האב חפץ לשנות מים, גם היא מחייבת באותו הרגע להביא לו, אם כן ראוי שהבן יקדים לתן לאביו כי בזה הוא פורע את חובתו של האם למלא רצון אביו. (והגרי"ש אלישיב הגדיר את הדברים כעין 'שעבודא דרבי נתן', והבן).

יסוד זה מבאר בדברי הרמב"ם שכתב (אישות טו, ט): "וכן צווי חכמים שיהיה אדם

כן ממנו, לעמת זאת שאדם ירא מאביו - בנו לוקח מוסר ומתנהג כמותו. וזו הכוונה, כאשר אתה ה'איש' הירא מאביו ואמך, אזי מתקיים בזה 'תיראו' - ב' מוראים, שאתה ירא מאביו ואף בנך יהיה ירא ממך.

ובדרך שיחה' (פרשת יתרו) מספר על אשה אחת שאמה היתה גרה אצלה, והענין לא היה קל לבת כלל וכלל. פנתה הבת אל החפץ חיים, ושאלה אותו אם בנסבות שכאלו מחייבת היא להחזיק את אמה בביתה, אמר לה מרן החפץ חיים וצ"ל: "מי שצודק איני יודע, אבל כפי איך שמתנהג הבן עם הוריו כך ינהגו בניו עמו". ואף הגר"ח קנייבסקי שליט"א בספרו 'ארחות ישר' (עמ' מח) כותב בן, שכמו שהאדם מתנהג עם הוריו - כך בניו יתנהגו עמו, והביא מקור לכך מגמרא מפרשת (מגילה יז, א): שבעבור אותן כ"ב שנים בהן יעקב אבינו לא קים כבוד אב, כך גם יוסף בנו לא היה בביתו. וספר הגר"ח שליט"א שהפיר תלמיד חכם אחד שהיה ידוע כמי שאינו מתנהג עם אביו כשורה, ולאחר מכן יצאו בניו לתרבות רעה, וכן יש כאלו לרב, והרוצה לראות רואה...

עד היכן מורא אב...

ספר אחד ממקורבי בית בריסק: "מחנה עצום ונורא נחרת ונחזק בזכרוני. פעם הייתי בבית מרן הגאון רבי יצחק זאב הלוי סלוביצ'יק (הגרי"ז) וצ"ל, ועמדתי בפרוודור, ומשם ראיתי את בנו הגאון רבי משלם דוד שליט"א עומד ומדבר עם אביו, כשכל פלו הכנעה פחד ומורא נורא. וכאשר סים לדבר עמו, צעד הבן רבי משלם דוד הלוי שליט"א לאחוריו כפי הדין כאשר נפרדים מארון קדש, כאשר שתי ידיו מנחות לצדיו באימה וברתת. וברי לי כי מעולם לא ראיתי בן המדבר עם אביו באימה ובכבוד שפנה..."

ומעשה בבניו של מרן הגרי"ז וצ"ל, שישבו בבית אביהם, ואחד מהם השמיע מילתא דבדיחותא להנאתם של הנוכחים

פְּרֻשֵׁת יִתְרוֹ

נְשׂוּאָה, וּמְמִילָא אֵיכָא חֲדוּשׁ שְׁחוּזָרַת לְחַיּוּבָה. וְכֵן פֵּרֵשׁ הַמַּאֲרִי.

אוּלָם בְּסֵפֶר הַחֲנוּכָה (מִצְוֵה לֵג) כָּתוּב: "וְנוֹהֲגַת בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זְמַן, בְּזִכְרֵי, וּבִנְקֻבוֹת כָּל זְמַן שְׂאֵפֶשֶׁר לָהֶן, כְּלוּמַר בְּכָל עֵת שְׁלֹא יִמְנְעוּ אוֹתָן בְּעֲלֵיהֶן". הַרִי מְבַאֵר בְּדַבְרָיו לְהַדְיָא שְׁגַם אִשָּׁה נְשׂוּאָה חַיִּבַת בְּמִצְוָה זוֹ כָּל עוֹד אֵין זֶה מִתְנַגֵּשׁ בְּחַיּוּבִיָּה לְבַעֲלָהּ. וְכֵן פֵּסֶק הַש"ך (י"ד ס"י ר"מ סק"ט): "וְנִרְאָה דְאֵם אֵין בְּעֲלָהּ מִקְפִּיד חַיִּבַת בְּכָל דְּבָר שְׂאֵפֶשֶׁר כְּמוֹ הָאִישׁ".

עַל כָּל פְּנִימֵי וּדְאִי מִן הֶרְאוּי שְׂיִהִיָּה הַבַּעַל וְתָרַן לְאִשְׁתּוֹ, וְאִדְרַבָּה יַעֲוֹד אוֹתָהּ לְסַיַע וּלְעִזּוֹר לְהוֹרִיָּה. וּבְזֶה יִזְכֶּה גַם כֵּן שְׂיִתְקַנֵּם בּוֹ זִינְדַעְתָּ כִּי שְׁלוֹם אֶהְלֶךְ, כִּי בְּפֶרֶט בְּדוֹרוֹת הָאֲחֵרִים, אִשָּׁה אַף לְאַחַר נְשׂוּאָתָהּ - מִצְוִיָּה בְּקֶשֶׁר טְלַפּוּנֵי רְצוּף עִם אִמָּה וְאִבִּיהָ, פְּעֻמִּים רַבּוֹת לְבַה מְרַגֵּישׁ קִשְׁי לַעֲמֹד מִנְגִיד וְלֹא לְסַיַע לָהֶם, וּכְאֲשֶׁר הַבַּעַל יִמְנַע זֹאת מִמֶּנָּה, אֲפֹשֶׁר בְּכָל לְהַגִּיעַ לִידֵי מְרִיבָה חַיִי. לְכֵן כָּל עָרוֹם יַעֲשֶׂה בְּדַעַת, וְיִדַע לְנַחַל אֶת הַדְּבָרִים לְשִׁבְיַעוֹת רְצוּן שְׁנֵי הַצְּדָדִים. וּבְפֶרֶט שְׁהֵלֵא אַף הוּא מִצְוָה בְּכַבּוּד חֲמִיּוֹ וּבְכַבּוּד חֲמוּתוֹ.

'כְּבוֹד אָב וְאֵם' בְּעִנְיַי שְׂדוּכִים

נִשְׂאֵל הַמַּהְרִ"ק (שׁוֹרֵשׁ קסו): כְּאֲשֶׁר אָדָם חִפֵּץ לִישָׂא אִשָּׁה, וְאָבִיו מוֹחָה בְּיָדוֹ שְׁלֹא יִשְׂאָנָה (לֹא מִפְּנֵי שְׂרַעָה בְּמַעֲשֵׂיָהּ, אֲלֵא מִסְבוֹת צְדָדִיּוֹת, כְּגוֹן עֲדָה שְׂאִינָה מִתְאִימָה לוֹ, אוֹ מַעֲמָד מִשְׁפָּחָתִי וְכַדוּמָה) הָאֵם יֵשׁ כַּח בְּיַד הָאָב לְמַחוֹת בְּיַד בְּנוֹ, וּמְחִיב הַבֵּן מִצַּד מִצְוֹת 'כְּבוֹד אָב' לְהִמְנַע מִלִּישָׂא אֶת הָאִשָּׁה אֲשֶׁר יַחֲפֵץ בָּהּ? וְהוּא מְסִיק שְׂאִין צָרִיף לְשִׁמְעַ בְּקוֹל אָבִיו בְּזֶה. וּפֶסֶק כֵּן הֶרְמ"א לְהִלְכָה (י"ד ר"מ, כ"ה): "הָאָב מוֹחָה בְּבֵן לִישָׂא אִיזוֹ אִשָּׁה שְׂיַחֲפֵץ בָּהּ הַבֵּן, אֵין צָרִיף לְשִׁמְעַ אֶל הָאָב".

ג' טַעֲמִים מְבִיא הַמַּהְרִ"ק לְצָרִיף בְּסוּס פְּסָקוֹ:

א. נִפְסֵק לְהִלְכָה שְׂכַבּוּד אָב - 'מִשְׁלֵ אָב' דְּהִינּוּ שְׂאִין הַבֵּן צָרִיף לְהַגִּיעַ לִידֵי הוֹצָאוֹת

מְכַבֵּד אֶת אִשְׁתּוֹ יוֹתֵר מִגּוּפוֹ וְאוֹהֶבָה כְּגוּפוֹ". וְלַעֲמַת זֹאת, כְּלַפֵּי הַנְּהַגַת הָאִשָּׁה עִם בְּעֲלָהּ, כָּתוּב (שם הל' כ'): "וְכֵן צִוּוּ חֻכְמִים עַל הָאִשָּׁה שְׂתִּהְיֶה מְכַבֶּדֶת אֶת בְּעֲלָהּ בְּיוֹתֵר מִדְּאִי, וְיִהְיֶה לוֹ עָלֶיהָ מוֹרָא, וְתַעֲשֶׂה כָּל מַעֲשֵׂיָהּ עַל פִּי". וְנִרְאָה כְּאִמּוֹר שְׁחוּבַת צִיּוֹת אִשָּׁה לְבַעֲלָהּ, בְּכַחֲנִת 'כָּל מַעֲשֵׂיָהּ עַל פִּי' - אָנוּ לְמַדִּים מִעֲבֹדַת הַיּוֹתֵה פְּטוּרָה מִכְּבוֹד אָב וְאֵם בְּעוֹדָה נְשׂוּאָה.

וְיִתְרָה מִזּוֹ כָּתוּב הַגֵּר"מ פִּינְשֵׁטִין (דְּבָרוֹת מִשֶּׁה ס"י נ' הַעֲרָה טו) לְבַאֵר פְּטוּר 'רְשׁוֹת אַחֲרִים עָלֶיהָ' - שֶׁהוּא מְשׁוּם שֶׁהִיא מְחַיֶּבֶת לְהִיּוֹת בְּבֵית בְּעֲלָהּ מִדְּאוּרִיתָא, שְׂזַהּוּ עָקֵר "נְשׂוּאִין", שְׂנַעֲשִׂית בְּרְשׁוֹת בְּעֲלָהּ, וְהִיא צְרִיכָה לְהִיּוֹת בְּבֵית בְּעֲלָהּ לֹא רַק בְּרַגְעַ הַנְּשׂוּאִין - אֲלֵא לְעוֹלָם מְחַיֶּבֶת לְדוֹר בְּמִקּוֹם שֶׁהַבַּעַל דָּר בּוֹ מִמֶּשׁ. מְלַבֵּד מַה שְׂיֵשׁ לוֹ לְהַנִּיחָה לִילָף לְבֵית אָבִיָּה בְּמַה שְׂדָרָף הַנְּשִׁים לִילָף שָׁם, כְּדִאִיתָא בְּכַתְּבוֹת דְּרַף עֵא, א.

וְהִנֵּה עַל עֵצִים פְּטוּר הָאִשָּׁה מִכְּבוֹד הוֹרִים מִפְּנֵי חַיּוּבָה לְבַעֲלָהּ, יֵשׁ לְחַקֵּר אִם הַכּוֹנֵה שְׂכָל זְמַן שֶׁהִיא נְשׂוּאָה הַרִי הִיא פְּטוּרָה לְגַמְרֵי מִמִּצְוֹת כְּבוֹד אָב וְאֵם, אוֹ שֶׁהַפְּטוּר נֶאֱמַר רַק בְּמִקְרִים שְׂבָהֶם צְרִיכָה לְקַיֵּם רְצוּן בְּעֲלָהּ, אֲף בְּזַמְנִים שֶׁהֵם פְּנוּיִים לָהּ - עֲדִין יֵשׁ לָהּ חוֹבַת כְּבוֹד הוֹרִיָּה.

וְלְכַאוּרָה הַצַּד שְׂבַעוּדָה נְשׂוּאָה נִפְטָרַת לְגַמְרֵי, מוֹכַח מִדְּבָרֵי הַגְּמָרָא (קִידוּשִׁין ל, ב) שְׂלֹאֲחַר שֶׁהִבִּיאָה אֶת פְּטוּר הָאִשָּׁה מִכְּבוֹד הוֹרִים מִצַּד 'רְשׁוֹת אַחֲרִים עָלֶיהָ', הוֹסִיפָה וְאָמְרָה: "אֲמַר רַב אִיִּדִי בַר אָבִין אָמַר רַב: נִתְגַּרְשָׁה, שְׂנִיָּהֶם שׁוֹיִם". וְלְכַאוּרָה יֵשׁ לְתַמָּה מֵאִי קַמְשָׁמַע לָן? הֲלֹא פְּשׁוּט כִּי מְרַגַע שְׂאִין רְשׁוֹת אַחֲרִים עָלֶיהָ הַרִי הִיא שׁוֹב חַיִּבַת? וְכָתוּב הַרִיטְב"א (שם): "פְּרוּשׁ דְּלֹא תִמָּא כִּיּוֹן דְּנִפְטָרָה נִפְטָרָה, קָא מְשָׁמַע לָן דְּהַדְרָא לְחַיּוּבָא". וְעַל כְּרַחֲף שְׂנִפְטָרַת לְגַמְרֵי בְּעוֹדָה

פְּרֻשֵׁת יִתְרוֹ

דַּעְתָּם נִחְרְצוֹת, שְׂאֵף עַל פִּי שְׁמַדִּינָא מִתָּר, רְאוּי לַעֲשׂוֹת כָּל טְצַדְקֵי שְׁבַעוּלָם לְשַׁכְנַע אֶת הָאֵב וּלְקַבֵּל אֶת הַסְּכָמְתוֹ לְשִׁדּוּף.

כַּאֲשֶׁר בְּחֹר אֶחָד פָּנָה לַמְּשָׁגִיחַ דְּלִיִּיקוּוֹד הַצְּדִיק רַבִּי נִתָּן מֵאִיר וְאַכְטְפוּגֵל וְצ"ל עִם שְׂאֵלָה שְׁכֹזוֹ, אָמַר לוֹ הַמְּשָׁגִיחַ בְּאִפְּן חַד וּבְרוּר, כִּי אִם יָבִיא אֶת הַשְּׁדוּף לִידֵי גְמַר נִגְד רִצּוֹן אָבִיו, הֲרִי הוּא יַעֲשֶׂה אֶת עֲצֻמוֹ לְאָדָם לֹא מֵאֲשֶׁר לְכָל יְמֵי חַיָּו! וְחֹזֵר עַל אֲזַהְרָה זֹה מְסַפֵּר פְּעָמִים. וְלִכֵּן הִצִּיעַ לוֹ שְׁיִדְבֵר עִם אָבִיו וַיִּשְׁכְּנַע אוֹתוֹ בְּצַדְקַת דְּרָכּוֹ, עַד שְׁיִתְפַּסֵּס וַיִּסְפֵּים, וְגַם אִם הִדְבֵר יִקַּח זְמַן. אִף הַמְּשָׁגִיחַ שָׁלַח מִצְדוֹ מְסָר לְאָב שְׁיִתְבּוֹנֵן שׁוֹב בְּעִנְיָן זֶה, וַיִּנְסֶה לְחַשֵּׁב מִחֲדָשׁ וּלְיִשְׁר אֶת הַהֲדוּרִים עִם בְּנוֹ, וְכָל זֶה תוֹף כְּדִי שֶׁהוּא מִמְּשִׁיף וּמְזַהֵר אֶת הַבֵּן שְׁלֹא יַחְלֹט אֶת הַשְּׁדוּף לְלֹא הַסְּכָמְת אָבִיו, אֲלֹא יִמְתִּין לְהַסְכָּמְתוֹ, וְאִפְּלוּ בְּמַחִיר שְׁלִבְסוּף לֹא יֵצֵא הַשְּׁדוּף לַפֶּעַל.

וְעוֹד מְסַפֵּר עַל בְּחֹר שְׁפָנָה לְפוֹסֵק הַדוֹר הַגָּאוֹן רַבִּי שְׁלֵמָה וְלָמֵן אוֹיֶעֱרַבְאָף וְצ"ל, וְנִפְשׁוּ בְּשִׂאֲלוֹתוֹ, הוֹאִיל וְהוּא עוֹמֵד לְגַמֵּר שְׁדוּף בְּשַׁעַה טוֹבָה וּמְצַלְחַת, וְאָבִיו מִתְנַגֵּד לְדַבֵּר, הָאִם רְאוּי לְסַמֵּךְ עַל פֶּסֶק מִתְרִי"ק וְלְגַמֵּר הַשְּׁדוּף שְׁלֹא בְּהַסְכָּמְתוֹ. הִרְצִינוּ פָּנָיו שֶׁל הַגְּרִשׁ"ז, וְאָמַר לְבַחֲרוֹר בְּתַקְּף: "אֲמַנְם יֵשׁ כְּזוֹ הַלְכָה, אִף אֲנִי בְּשׁוּם אִפְּן לֹא אֶתֵּן יָדִי לָזֶה, לֹא עוֹשִׂים דְּבָר כְּזֶה!", וַיַּעַץ לוֹ בְּפִרוּטְרוּט כִּי צַד לְדַבֵּר עִם אָבִיו שְׁיִתֵּן הַסְּכָמְתוֹ לְשִׁדּוּף. הַבַּחֲרוֹר עָשָׂה כְּעֲצָתוֹ, וּבְאֵמַת עָלָה בְּיָדוֹ לְשִׁנּוֹת אֶת דַּעַת אָבִיו, שְׁנִתָּן אֶת בְּרַכְתּוֹ לְשִׁדּוּף, וְאִף כָּא לְהַשְׁתַּתֵּף בְּשִׁמְחָה.

הַתְּבַטְלוֹת מִפְּלֵאָה כְּלִפֵּי רִצּוֹן הַהוֹרִים

בְּכַדִּי לְלַמֵּד מֵהִי הַתְּבַטְלוֹת אֲמִתִּית לְרִצּוֹן הַהוֹרִים, נִבְיָא אֶת הַמְּסַפֵּר עַל מְרֵן הַחֶפֶץ חַיִּים וְצ"ל בְּעִנְיָן זֶה:

עוֹד בְּעוֹדוֹ צָעִיר לְיָמִים, הִתְיַתֵּם הַחֶפֶץ חַיִּים מֵאָבִיו, וְאִמּוֹ הָאֲלֵמָנָה נִשְׂאָה שְׁנִית

וְהַפְּסֵד מְמוֹן לְצַרְף כְּבוֹד אָבִיו, וּמִמִּילָא כָּל שְׁכֵן כָּאֵן שְׁיֵשׁ לְבֵן צַעַר הַגּוֹף בְּמַה שְׁמוֹתָר עַל הָאִשָּׁה שְׁבָה חֶפֶץ, לֹא נִאֲמַר דִּין כְּבוֹד בְּמַצֵּב שְׁכֹזָה.

ב. הֵלֵא אָמְרוּ חַו"ל (קְדוּשִׁין מ.ב, א) אֵל יְקַדֵּשׁ אָדָם אִשָּׁה עַד שְׁיִרְאָנָה שְׁמָא תִתְגַּנֵּה עָלָיו, וְכָל שְׁכֵן בְּנִדּוֹן שְׁלָנוּ שְׁמוֹתָר עַל בְּחִירַת לְבוֹ, וְנוֹשֵׂא אִשָּׁה שְׁאִין לְבוֹ חֶפֶץ בָּהּ - אִיכָּא חֶשֶׁשׁ שְׁמָא תִתְגַּנֵּה עָלָיו.

ג. כַּאֲשֶׁר הַגְּמָרָא (קְדוּשִׁין ל.א, ב) מְפַרְטֵת מֵהוּ כְבוֹד אָב וְאִם, הִיא מְצִינַת שְׁשֵׁה דְבָרִים "מֵאֲכִיל וּמִשְׁקָה, מִלְּבִישׁ וּמִכְסָה, מִכְּנִיס וּמוֹצִיא" - הַצַּד הַשְּׁנֵיה שְׁבַכְלָם הוּא שְׁהֵם דְּבָרִים שְׁיֵשׁ בָּהֶם תּוֹעֵלַת וְהִנָּאָה לְאָב, מֵה שְׁאִין כֵּן כַּאֲשֶׁר הָאָב מִחֻוָה דַּעַתוֹ בְּדְבָרִים שְׁאִין בָּהֶם תּוֹעֵלַת וְהִנָּאָה עֲבוּרוֹ, כְּגוֹן אִיזוֹ אִשָּׁה יִשָּׂא בְּנוֹ, מֵה יִקְנֶה, בְּמַה יִתְעַסֵּק וְכְדוּמָה - אִין מְצוֹת כְּבוֹד אָב וְאִם נוֹהֲגַת בְּזֶה וְאִין חֵיב לְשִׁמְעַ עָלָיו.

בִּיסוּד זֶה הַמוּבָא כְּטַעַם שְׁלִישִׁי בְּמִתְרִי"ק, דְּנוֹ רַבּוֹת הַפּוֹסְקִים, וְהַבִּיאָם בְּאַרְכָּה בְּיַלְקוּט 'יוֹסֵף' (פֶּרֶק ט, א) וּפְסֵק לְהַלְכָה שְׁאָכֵן פְּטוֹר מְדִינָא, אִף הוֹסִיף שְׁמַמְדַת חֲסִידוֹת רְאוּי לְשִׁמְעַ לְכָל מֵה שְׁאוּמְרִים לוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ.

[נוֹסִיף וְנִצְיָן, שְׁלַעִיל הַבְּאֵנוּ סְבֵרַת 'הַמְּקָנָה' שְׁהַעוֹשֶׂה דְבָר בְּנִגּוּד לְדַעַת אָבִיו, עוֹבֵר עַל מוֹרָא אָב וְאִם, מְצַד הַפְּלֵל שֶׁל 'לֹא יִסְתֵּר דְּבָרָיו', וְזֶה וְדָאִי שְׁיָף גַם בְּאִפְּן שְׁאִין לְאָב תּוֹעֵלַת. אוּלָם כַּאֲמוֹר שָׁם, מְרֵן הַרְּאִשׁ"ל בְּשׁוֹ"ת יִבִיעַ אָמַר (ח"ח יו"ד כ"ב) וּבְסִפְרוֹ מְאוֹר יִשְׂרָאֵל (ח"ב ע"ב קנו) סְבִירָא לִיה שְׁאִין בְּזֶה חַיִּיב, לֹא מְצַד כְּבוֹד וְלֹא מְצַד מוֹרָא].

שְׁדוּף שְׁלֹא עַל דַּעַת אָבִיו - הַלְכָה וְאִין מוֹרִין כֵּן

זֹאת יֵשׁ לְדַעַת, שְׁכַאֲשֶׁר שְׁאֵלוּ אֶת דַּעַתָּם שֶׁל גְּדוּלֵי יִשְׂרָאֵל, הָאִם רְאוּי הַדְּבָר לְסַמֵּךְ עַל דַּעַת הַמְּתִרִי"ק, וְלִהְיָא שְׁדוּף לִידֵי גְמַר כַּאֲשֶׁר הָאָב וְהָאִם מִתְנַגְּדִים לוֹ - גְּלוּ אֶת

פְּרִשְׁת יִתְרוֹ

את תלמודו, וכאשר אבד גם את כספו בעסקה רעה - מצא את עצמו קרח משני עולמות...

כידוע, מִרְן ה'חפץ חיים' עודד מאד את בחורי הישיבה לגדל את זקנם ולא לגלחו, ופעם הגיע לפניו אב אחד והתלונן על בנו שמגדל זקן, ועקב כך הוא נראה מבגר מכפי גילו וקשה מאד למצא לו שדוף, על כן הרי הוא גוזר עליו בגזרת אב לגלח את זקנו.

ענה ה'חפץ חיים' לאותו אב: "אמת שיתכן ומצד 'כבוד אב' צריך הוא לנהג כרצונך, אך הלא בחור כזה שמדקדק בתסודות לגדל זקנו, איזה סימן ברכה יראה אם יתחתן עם אשה שמסכימה להנשא אליו רק בגלל שהוא מגלח...? הלא היא ממש אשה שאינה הוגנת לו, וממילא אם יקים את גזרתך, יתכן ותמצא לו שדוף מהר, אבל את זוווג המתאים לו מנעת ממנו...". השתכנע האב והרפה מבנו. ותוך זמן קצר מצא הבן את בת זוגו הראויה לו, עמה חי חיים של קדשה באשר ושלווה.

וספר לי הגאון רבי יעקב שפירא שליט"א ראש ישיבת 'מרפז הרב', שאחד הבחורים בישיבה היה מגדל זקנו עבת, ועקב כך נתקשה למצא שדוף. אמו פנתה לראש הישיבה ובקשה שיורה לו לגלח את זקנו, בתחלה לא רצה ראש הישיבה לפסק בדבר, ושלחם לאדמו"ר רבי דוד אביחצירא שליט"א מנהריה, אולם באשר אף רבי דוד לא חפץ לקחת אתריות, פנה ראש הישיבה לבחור ואמר לו: "מהי לדעתך מצוה יותר חשובה, ישוב ארץ ישראל או גדול הזקן?", ענה הבחור: "פשיטא שישוב ארץ ישראל", אמר לו ראש הישיבה: "הלא ביחס לישוב ארץ ישראל נפסק שמתר לצאת מהארץ לצורך שדוף, אם כן ודאי שאף גלות הזקן מתר במקרה שפזה", אולם באותה נשימה הוסיף ראש הישיבה ואמר: "מברוך אני אותך שעד שתגמר בדעתך לקים מצות אמה - כבר נזמין לך ה' שדוף ראוי שלא

ליהודי פשוט. לאותו אב חורג היתה בת מאשתו הראשונה, וכשהגיע ה'חפץ חיים' לפרקו - הציע את בתו מאשתו הראשונה, שתזכה להיות בלתו של העלוי הצעיר ששמו הלך לפניו.

אחיו הגדול של ה'חפץ חיים' התנגד לשדוף עם בתו של האב החורג, בימים ההם הנחו לפתחם הצעות שדוף עם בנות עשירים מפלגים, שהתחילו לתת לרבי ישראל מאיר 'סדור מלא' שנים רבות, על מנת שיוכל להגות בתורה באין מפריע, לעמת זאת אותו אב חורג לא היה איש אמיד. מה גם שהנערה כלל לא היתה בת גילו, אלא מבגרת ממנו בעשר שנים.

אולם באחת הפעמים, קלט החפץ חיים רמיזה מפי האב החורג, שאם השדוף לא יצא לפעל, יוביל הדבר למשבר חריף ביחסיו עם אמו של ה'חפץ חיים'. רק שמע הצדיק שספור זה עלול להפריע ל'שלום-בית' בין אמו לאביו חורגו, לא רצה לשמע בשום אופן שדוף אחר וכך נגמר השדוף הנ"ל ללא עכבות.

ואמר החפץ חיים לעת זקנתו, שרק בזכות אשתו הצדקנית זכה ללמד תורה ולחבר חבורים, כיון שהיתה תמיד מסתפקת במועט, ולא דרשה שום דבר מענייני עולם הזה, וכך היה יכול ללמד בשלווה. ואלו לקח אשה שאינה מסתפקת במועט - אמנם היה סמוך על שלחן חותנו שנים רבות, אבל ברגע שיסתים זמן זה, הרי עליו לדאג לפרנסת בני ביתו, ובדרך כלל מי שהתרגל לחיות בעשר איננו יכול לשנות מהרגלו, ואז היה טרוד ממחיתו ולא היינו זוכים לכל ספריו הקדושים.

ואכן באותה שיחה, העיד ה'חפץ חיים' על אחד מחבריו לספסל הלמודים, שהיה ידוע כ'עלוי' מפלג, בהגיעו לפרקו נשא בת עשירים, וזכה בנדונייה בת עשרת אלפים זהובים, אולם עסקיו וחבריו גרמו לו לעוב

פְּרִשְׁת יִתְרוֹ

נִהְרָו פָּנָיו שֶׁל 'בָּבָא סָאֲלִי', לְטַף אוֹתוֹ וְאָמַר לוֹ: "וְסָר עֲוֹנְךָ וְחִטָּאתְךָ תִּכְפֹּר". הוֹסִיף וְאָמַר: אֲסַפֵּר לְךָ מַעֲשֵׂה שְׁהִיָּה עִם אָחִי רַבִּי דָּוִד "עֲטַרְת רֵאשֵׁנו" זִיע"א הִי"ד, הִיָּה זֶה כְּאֲשֶׁר אָבִינוּ הַקְּדוֹשׁ רַבִּי מִסְעוֹד "ר"מ וְנִשְׂא" שָׁכַב בְּמִטָּתוֹ גּוֹנֵחַ מִכְּאֲבִיו, פָּנָה אֵלָיו רַבִּי דָּוִד וְאָמַר: "אָבָא, מִפְּנֵי מָה אָתָּה גּוֹנֵחַ?" רַבִּי דָּוִד מִתּוֹךְ דְּאָגָה הִתְכַּוֵּן לְשָׂאֵל, אוֹלָם מִבְּחִינַת רַבִּי מִסְעוֹד הִיָּתָה זֶה שְׂאֵלָה שְׂאֵל בְּמִקוּמָה... שְׂהֵלָא חוֹלָה בְּעַל מְכָאוֹב הוּא, וְטַבְעֵי שְׂיִגְנַח מִתּוֹךְ כְּאֲבִיו... "מְרַגְלִית הִיָּתָה לִי וְאָבְדָה" עָנָה לְבָנוּ...

שָׁמַע רַבִּי דָּוִד מִקוֹל דְּבוּרוֹ שֶׁל אָבִיו הַקְּדוֹשׁ שֶׁהוּא מְקַפֵּיד עָלָיו, וּמִיָּד יָצָא לְגִלּוֹת לְמִשְׁךָ שְׂנָה שְׂלֵמָה עַל מְנַת שְׂיִכְפֹּר לוֹ עוֹוֹנוֹ, וְאָף כְּאֲשֶׁר הִגִּיעַ לְפָנָיו אָבִיו לְבַקֵּשׁ סְלִיחָתוֹ, הִיָּה אוֹחֵז סַכִּין בְּיָדוֹ, וּמִתּוֹךְ רְתִיחַת לְבוֹ פָּנָה לְאָבִיו וְאָמַר לוֹ: 'הָא לָךְ סַכִּין, עֲשֵׂה בִי מָה שְׂתַרְצָה, וּבִלְבָד שְׂתַמְחַל לִי עַל דְּבָרֵי בְּפִיךָ'..."

נִרְאָ נִרְאֹת...!

ה' יִזְכְּנוּ לְהִתְחַזֵּק בְּמִצְוֵה הַנִּפְלְאָה הַזֹּאת שֶׁל 'כְּבוֹד אָב וְאִם', שְׂהֵלָא הוֹרִיו שֶׁל הָאָדָם - הֵם מִתְּנָה יִקְרָה שְׂקִבָּל מֵאֵת ה', וְצָרִיךְ לְהַעֲרִיף אֶת הַמִּתְנָה וְלֹא לְכַפֵּר ח"ו בְּטוֹכָתוֹ שֶׁל מְקוֹם. וּבְיָדָיו אִם נִקְיָם מִצְוֵה זֶה כְּרָאוּי עַל כָּל פְּרִטְיָה וְדִקְדוּקָיָה, מִתּוֹךְ שְׂמִיחָה וְנִפְשׁ חִפְצָה, תִּתְקַיֵּם בְּנוֹ הַבְּטָחָה שֶׁהַבְּטִיחָנוּ הַבוֹרָא בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה (דְּבָרִים ה, טו): "לְמַעַן יֵאָרִיכֶן יְמֵיךָ וְלְמַעַן יִיטֵב לָךְ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ", וְנִזְכָּה לְגֵאֲלָה הָאֲמִתִּית וְהַשְּׁלָמָה בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן וְאָמֵן!

תְּהִיָּה לוֹ כָּל הַפְּרָעָה מִכָּף, וּבְזֶה תִּצָּא מִכָּל הַסְּפָקוֹת".

וְאִכֵּן תוֹךְ זְמַן קָצֵר מִצָּא אוֹתוֹ בְּחוֹר אֶת זְוֹגוֹ הָאֲמִתִּי, לְשִׁמְחַת לֵב כָּל הַנוֹגְעִים בְּדַבְּרָה, וְלֹא הַצָּרִיךְ לְגַלַּח אֶת זְקָנוֹ כְּלָל...

"הָא לָךְ סַכִּין, עֲשֵׂה בִי מָה שְׂתַרְצָה..."

וְנִסְיָם בְּמַעֲשֵׂה נִפְלָא, מִמְּנוּ נִלְמַד כִּמְהָ הִיָּתָה חֲשׂוּבָה וְנִעְלָה בְּעֵינָיו שֶׁל אֲדוֹנָנוּ סִידְנָא 'בָּבָא סָאֲלִי' זִיע"א מִצְוֵה זֶה שֶׁל כְּבוֹד הוֹרִים:

אֶל חֲדָרוֹ שֶׁל הַבָּבָא סָאֲלִי, הִגִּיעָה אִשָּׁה אַחַת עִם בְּנָה הַקָּטָן, וְסִפְרָה לְצַדִּיק כִּי בְּנָה זֶה בְּדַרְךָ קָבַע אֵינוֹ מִתְנַחֵס אֵלָיָה כְּרָאוּי, מִזְלִזֵּל בָּהּ, מִתְחַצֵּף אֵלָיָה, וְאֵינְנוּ שׁוֹמְעֵי בְּקוֹלָהּ, "אֲנִי כֹבֵד לֹא יוֹדַעַת מָה לַעֲשׂוֹת אִתּוֹ", אָמְרָה הָאִם בְּקוֹל נוֹאֵשׁ.

לְקַח הַבָּבָא סָאֲלִי אֶת הַיָּלֵד הוֹשִׁיבוֹ עַל בְּרָכָיו, וְהִחֵל לֹאמַר בְּעֶרְבָה: "אִי אִי אִי, לוֹ רַק הִיָּתָה לִי אִמָּא, אִיךְ הִיָּתִי מְכַבֵּד אוֹתָהּ, הִיָּתִי עוֹשֶׂה אוֹתָהּ כְּתֵר וְעֲטָרָה לְרֵאשִׁי, אֲבָל אֲנִי לֹא זִכִּיתִי, אֲמִי נִפְטָרָה מִכְּבָר" - וְהִחֵלוּ עֵינָיו הַקְּדוּשׁוֹת לְזִלְג דְּמַעוֹת - "אֲבָל אִתָּה יָלֵד, שְׂזִכִּיתָ בְּאִמָּא בְּרוּךְ ה', אִיךְ לֹא תַחֲוֵשׁ עַל כְּבוֹדָה?!"

הַדְּבָרִים שְׂאָמַר הַצַּדִּיק נִגְעוּ לְלִבּוֹ שֶׁל הַיָּלֵד, הוּא הִתְחִיל לְבָכּוֹת, תוֹךְ שֶׁהוּא מְבַקֵּשׁ סְלִיחָה מֵאִמּוֹ וּמִהַצַּדִּיק עַל הַתְּנַהֲגוּתוֹ, וּמִקְבָּל עַל עֲצָמוֹ שְׂמִכְאֵן וְלִהְבָּא יְנַהֵג בְּדַרְךָ הַיִּשְׁרָה, יִקַּח אֶל תְּשׁוּמַת לְבוֹ כָּל מְלָה שְׂאִמּוֹ תוֹצִיא מִפִּיהָ, וּבְיָדָיו שְׂאֵל יְבִזְנָה וְיִקַּל בְּכַבּוּדָהּ.

לה"ו בינ"ו עמ"י עש"ו

בשזורה טובה לאנחבי התורה ולומדיה

בסיעתא דשמיא יצא לאור עולם סדרת הספרים

"אשיחה בהקיד"

על פרשיות השבוע באגדה

מתוך סדרת הספרים אשיחה בהקיד באגדה ובהלכה

מהרב אורן נזרית שליט"א

הספרים מעוטרים בהסכמת גדולי הדור שליט"א
מלאים בהלכות בקניני תורה ובדרכים לעבודת ה' יתברך
משולבים בסיפורים על גדולי ישראל ודרך עבודתם

וכעת מבקשים לזכות את הציבור הקדוש
לסייע ולהיות שותף

להשלים את סדרת הספרים בהלכה לזיכוי הרבים

וזכות לימוד התורה וזיכוי הרבים תגן בעדכם

ניתן להקדיש פרשיות

לברכה והצלחה ולעילוי נשמת וכיו"ב

052-7627427 תשוד .ש.א

לקבלת גיליונות אלו חינם
יש לשלוח בקשה למייל:
toraoren@gmail.com

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000